

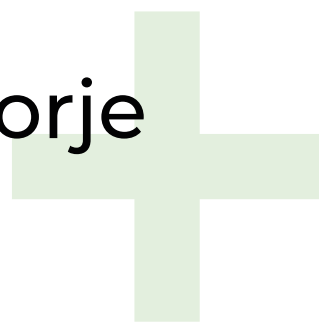

MÄRKA OMA KODU – KOHTA!

Lastekaitse Liit °
Estonian Union for Child Welfare

ideekorje

Toetajad

Ideekorje kokkuvõtte autorid:

Helen Saarnik, Anneli Valner, Jessica Babenko.

Kujundus: Ain Saare.

MTÜ Lastekaitse Liit (2025). Ideekorje "Märka oma kodukohta" tulemuste kokkuvõte.

MTÜ Lastekaitse Liidu ideekorje „Märka oma kodukohta“ kutsus lapsi ja noori üle Eesti joonistama, kirjutama ja pildistama, et jagada oma mõtteid ja tähelepanekuid kodukoha kohta. Ideekorje keskmes oli küsimus: kas sinu kodukohas on midagi, mis vajaks muutmist? Lapsed ja noored said osaleda kas individuaalselt või koos rühmaga (nt klass, õpilasesindus, pere või lasteaiaühm) ning esitada oma ideid erinevates vormides, alates joonistustest ja fotodest kuni esseede ja kaardistatud liiklusohutlike kohtadeni. Kõikide loovtööde juurde lisati kirjalik probleemikirjeldus, selle täpne asukoht ning lahendusettepanek.

Ideekorje eesmärk oli koguda ja nähtavaks teha laste ja noorte tähelepanekuid ning lahendusettepanekuid, mis aitaksid muuta kohalikku elukeskkonda paremaks ja turvalisemaks. Ideekorje toimus aastal 2025 29. septembrist 31. novembrini. **Kokku esitati 173 tööd enam kui 300 lapse ja noore poolt üle Eesti. Enim käsitleti teemasid, mis seostusid vaba aja veetmise, turvalisuse, ligipääsetavuse ja keskkonna parandamisega. Laste sõnumitest joonistub selgelt välja, et nad soovivad turvalist ja puhtast elukeskkonda, kus oleks võimalik liikuda, sportida ja koos aega veeta.** Paljud ideed olid konkreetseid ja teostatavad, suunatud oma kodukoha lapsesõbralikumaks muutmisele ning näitasid, et lapsed mõistavad hästi kohalike probleemide ja lahenduste seoseid.

MTÜ Lastekaitse Liit soovib, et ideed ei jääks vaid paberile, vaid jõuaksid ka uute vallajuhtide ja linnapeadeni, aidates kaasa teadlikumate otsuste tegemisele ja tuletades meelde ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklit 12 - lapse õigust avaldada oma arvamust ja olla kuulatud teda puudutavates küsimustes. Kõik tööd edastatakse KOV-ide järgi kategoriseeritult ja asukoha täpsusega uutele valla- ja linnavalitsustele, säilitades autorite anonüümsuse. Töö esitamisel anti selleks autori või tema esindaja nõusolek.

Ideekorje oli seotud 2025. aasta kohalike omavalitsuste valimistega, juhtides tähelepanu sellele, kui oluline on laste ja noorte hääl otsuste tegemisel. Ideekorje toimus Sotsiaalministeeriumi strateegilise partnerluse projekti „Lapse õiguste ja kaasatuse edendamine“ raames.

MTÜ Lastekaitse Liit tänab südamest kõiki lapsi ja noori, aga ka õpetajaid, juhendajaid ja lapsevanemaid, kes ideekorjes „Märka oma kodukohta“ kaasa löid. Tööde kirjeldustest peegeldus laste tähelepanelikkus ja hool kodukoha vastu, aga ka õpetajate ja juhendajate loovus viisides, kuidas eri vanuses lapsi teemade arutellu kaasati.

SISUKORD

1. Metoodika	5
2. Ideekorje tulemuste kokkuvõte	9
2.1 Turvalisus	9
2.2 Vaba aeg	14
2.3. Keskkond	18
2.4. Ligipääsetavus	22
2.5. Haridus	25
2.6 Piirkondlik ebavõrdsus	27
Kokkuvõte	28
3. Ideekorje kokkuvõte maakondade ja kohalike omavalitsuste kaupa	29
Harju maakond	29
Ida-Viru maakond	36
Jõgeva maakond	40
Järva maakond	42
Lääne maakond	44
Lääne-Viru maakond	45
Põlva maakond	48
Pärnu maakond	48
Rapla maakond	51
Saare maakond	54
Tartu maakond	55
Valga maakond	58
Viljandi maakond	60
Võru maakond	62

1. Metoodika

Ideekorje korraldas MTÜ Lastekaitse Liit ja see toimus 2025. aastal vahemikus 29. september kuni 31.oktoober. Osalema kutsuti kõiki lapsi ja noori kuni 18. eluaastani või kui töö valmis kollektiivis, kus osalevad ka vanemad õpilased (nt gümnaasiumi lõpuklassis 19-aastased), oli ka nende panus lubatud. Osaleda võis individuaalselt või rühmaga (pere, klass, rühm, õpilasomavalitsus vms). Ideekorjes osalemiseks tuli üles laadida loovtöö (joonistus, foto, essee vms) [Lastekaitse Liidu ideekorje veebilehele](#) ja täita kohustuslikud lahtrid (sh nimi, vanus, asukoht, töö pealkiri, probleemi kirjeldus, lahendusettepanek). Osalemisega andis töö autor või tema esindaja MTÜ Lastekaitse Liidule õiguse konkursile esitatud töid kasutada ka edaspidi (anonüümselt).

Kokku laekus ideekorjele 174 tööd enam kui 300 osalejalt, mis esitati nii individuaalselt kui kollektiividega. Tööde autorid olid pärit 14 maakonnast ja 46 erinevast kohalikust omavalitsusest. Enim töid esitati Harjumaa, kuid ühtegi tööd ei laekunud Hiiu maakonnast. Laste tähelepanekud kirjeldasid muuhulgas ka piirkondlikku ebavõrdsust ning ligipääsu teenustele (vt pt 2.6).

Tabel 1

Laekunud tööd, asukoht

Asukoht	Tööde arv	Ida-Virumaa	18
Harjumaa	66	Alutaguse vald	2
Harku vald	3	Jõhvi vald	1
Keila linn	1	Kohtla-Järve linn	6
Kose vald	6	Narva linn	2
Lääne-Harju vald	1	Narva-Jõesuu linn	1
Raasiku vald	1	Sillamäe linn	6
Rae vald	3	Jõgevamaa	11
Saku vald	6	Jõgeva linn	1
Saue vald	15	Mustvee vald	10
Tallinna linn	30		

Asukoht	Tööde arv
Järvamaa	4
Türi vald	4
Läänemaa	3
Haapsalu linn	1
Lääne-Nigula vald	2
Põlvamaa	2
Põlva vald	2
Pärnumaa	6
Häädemeeste vald	1
Kihnu vald	1
Lääneranna vald	2
Põhja-Pärnumaa vald	1
Saarde vald	1
Raplamaa	7
Kohila vald	4
Märjamaa vald	1
Rapla vald	2

Saaremaa	3
Saaremaa vald	3
Tartumaa	6
Kambja vald	3
Tartu linn	2
Tartu vald	1
Valgamaa	14
Valga vald	14
Viljandimaa	3
Mulgi vald	1
Viiratsi vald	1
Viljandi vald	1
Võrumaa	18
Antsla vald	3
Rõuge vald	1
Võru linn	6
Võru vald	8

Ideekorjes osales:

- kooliealisi lapsi (7–18 a) - 133 tööd,
- lasteaiaalisi lapsi (3-6 a) - 41 tööd.

Väiksemate laste töödes domineeris visuaalne ja narratiivne väljendus (joonistused, fotod ja lihtsad kirjeldused). Nende väljapakutud lahendused olid otsesed ja konkreetsed, näiteks „tuleks panna uus karussell“ või „võiks eemaldada metallvardad“. Enamasti olid need rühmatööd, kus paistis silma ka õpetajate loovus ja nutikus laste kaasamisel: teemade käsitlemiseks kasutati mängu, arutelusid ja ühist loomet.

Vanemate laste ja noorte töödes oli teemade haare laiem ja käsitus sotsiaalselt teadlikum. Nad kirjeldasid olukor- di põhjalikult, tõid välja seoseid ja põhjenda- sid oma ettepanekuid. Noored rääkisid eba- võrdsusest, avalikust ruumist ja kogukon- nast ning nende ette- panekutest peegeldus tugev kaasamispotent- siaal. Rühmatööde

puhul kirjeldasid ka õpetajad, kuidas teemasid arutati, näiteks: "Eesti keele õpikus oli pala "Lahenduse ministeerium", kus tüdrukud märkasid probleemi ning püüdsid seda lahendada. Pärast seda tundi said õpilased koduseks tööks ülesande, kus iga õpilane pidi oma vihikusse kirja panema probleemi, mida ta on märganud oma kodukohas. Järgmises tunnis moodustatud rühmades sai igaüks rääkida, mida on märganud ja tajunud. Toimus esitlus ja arutelu." (Tallinn, vanus 11 a.)

Analüüsi eesmärk oli tuua esile korduvad teemad, mis on laste jaoks oma kodukohas olulised. Kõikide laekunud tööde kirjalik osa (probleemi kirjeldus, lahendusettepanek) kodeeriti temaatilise analüüsi põhimõtete järgi¹ kolme autori poolt², määra- tes igale tööle üks või mitu teemat, mistõttu võib üks töö kuuluda mitmesse kategooriasse. Analüüsi tulemusel moodustati kuus põhilist teemavaldkonda: turvalisus, vaba aeg, keskkond, ligipääsetavus, haridus ja piirkondlik ebavõrdsus (vt tabel 2), mille alusel koostati üle-eestiline kokkuvõte (peatükk 2). Lisaks üleriigilisele analüüsile koostati ka maakondade ja kohalike omavalitsuste lõikes eraldi kokkuvõtted, kus laste tähe- lepanekud ja ettepanekud on esitatud detailsemalt, tuues esile konkreetse piirkonna murekohad (vt peatükk 3).

1 Clarke, V., Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The Psychologist*, 26(2), 120–123.

2 Helen Saarnik (MTÜ Lastekaitse Liit, huvikaitse juht), Anneli Valner (MTÜ Lastekaitse Liit, võrgus- tikutöö koordinaator), Jessica Babenko (MTÜ Lastekaitse Liit, praktikant. TLÜ Lastekaitse MA II kursusel).

Tabel 2, teemad

Turvalisus (71 tööd)

Valgustus; liiklusohhtlikud kohad; katkised või lagunenenud hooned ja ehitised; puuduolevad piirded; avalik kord; narkootikumide kättesaadavus, riigikaitse ja kriisivalmidus.

Vaba aeg (102 tööd)

Sport; kultuur; avalikud kohad (mänguväljakud, pargid); puuduolevad teenused (kaubandus, toidlustus).

Keskkond (58 tööd)

Prügi; üleujutatud teed; korrastamata matka- ja õpperajad; ujumiskohad; ühistransport; loodussõbralikud lahendused (ühistransport, valgustus), loomad.

Ligipääsetavus (29 tööd)

Puuduolevad teed; ühistransport; piirkondlik ebavõrdsus; liikumiskeskkond; erivajadustega inimestega arvestamine.

Haridus (25 tööd)

Formaal- ja mitteformaalharidus; lasteaedade ja koolide korrashoid ning piiratud võimalused (spordi- ja mänguväljakud jms); koolitransport; huviharidus; noortekeskus.

Piirkondlik ebavõrdsus (50 tööd)

Puuduvad või raskesti kättesaadavad teenused (arstiabi, noorsootöö jmt); vaba aja veetmise võimalused; võrdlus teiste KOV-idega; taristu ja avalik ruum.

2. Ideekorje tulemuste kokkuvõte

2.1 Turvalisus

- **Valgustus.** Vajadus parema tänava- ja õuevalgustuse järele, eriti sügisel ja talvel.
- **Liiklusohhtlikud olukorrad.** Puuduvad ülekäigurajad, kõrge sõidukiirus koolide ja kaupluste läheduses.
- **Katkised ja ohtlikud ehitised.** Mahajäetud hooned, lagunevad sillad ja vanad mänguväljakud.
- **Avalik kord ja turvatunne.** Mure narkootikumide kättesaadavuse ning avaliku ruumi ohutuse pärast.
- **Riigikaitse, kriisivalmidus.**

Turvalisus oli laste ideekorjes üks keskseid teemasid (71 esitatud tööd). Töodes tõusid esile nii liiklusohhtlikud olukorrad, pimedad tänavad kui ka katkised või hooletusse jäetud ehitised ja mängualad. Alla 7-aastased keskendusid peamiselt mängualade ja kodutänavate ohutusele - sageli kirjeldati katkiseid atraktsioone, väikelastele ebasobivaid avalikke kohti või ohtlikke ristmikke ja mahajäetud maju. Kooliealised lapsed ja

noored käsitlesid teemat laiemalt - lisaks liiklusohutusele ja valgustusele tõstatisid küsimused avaliku korra ja narkootikumide kättesaadavuse kohta.

"Minu pildil on minu kodutänav, kus puudub tänavavalgustus. On ohtlik ja hirmutav, sest võib komistada või keegi võib põõsa taga olla. Võiks paigaldada rohkem lampe, siis oleks õhtul trenni minna julgem ja kõik tunneksid end turvalisemalt. (Valga, vanus 9 a. 1)

"Mänguväljak on ajaga koledaks muutunud, ei ole turvaline väikelastele ega paku mingit tegutsemisvõimalust veidi suurematele. Sellest juhtubki et suuremad kogunevad mänguväljakule ega leia muud tegevust kui lõhkumine või tülitsemine." (Keila, vanus 8-17 a.)

"Kalamajas on ammu tekkinud joodikute kamp, kes tekitavad noortele ebamugavust."
(Tallinn, vanus 5 a, **pilt 2**)

2

3

"Ühel pool maanteed lõpeb kergliiklustee ära ja jätkub teisel pool teed. Selleks et üle tee saada, pean ootama, kuni autod mööduvad. Seal sõidab palju autosid ja kiirus on 70 km/h.." (Saku, vanus 8 a, **pilt 3**)

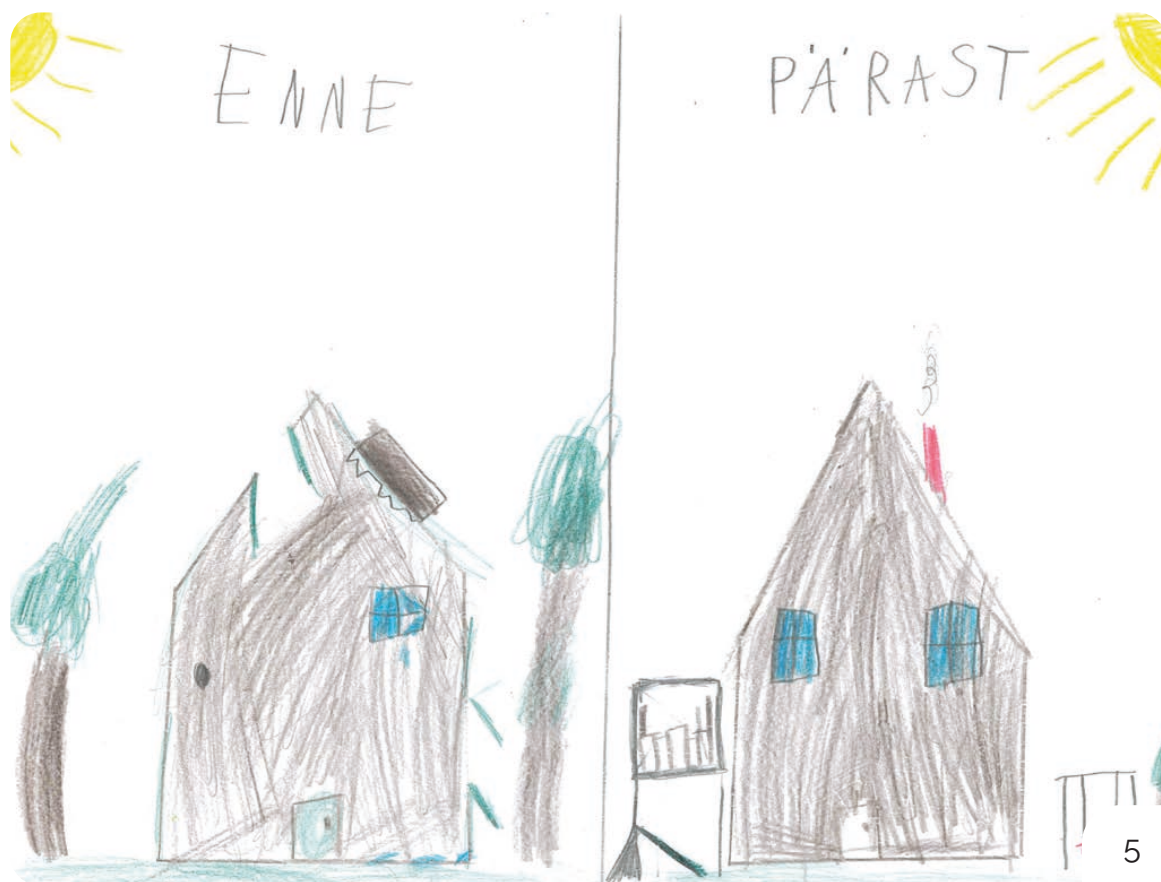
"Põhja-Tallinnas peaks olema loodud kohti, kuhu sõja tulekul varjuda. Seal peaks olema söök ja jook. Ja peaks olema valvurid, kes inimesi kaitseksid." (Tallinn, vanus 9 a.)

"Rae vallas Vaskjala külas Aruküla teel hommikuti koolibussile minnes on teekond bussipeatusesse üsna ohtlik. Lapsed kõnnivad samal teel maanteel sõitvate autodega." (Rae vald, vanus 6 a, **pilt 4**)

"Kronkskaldal on väga lihtne alla kukkuda ja surma saada. Seal ei ole ühtegi silti, mis hoiataks inimesi. Me saame asutada heategevuse klassiga. Me saaks ise selle tööga, et korda teha aidata." (Kunda, vanus 12 a.)

"Uue tervisekeskuse juures on üks vana hirmus lagunenud maja. Kui pimedas kõndida mööda sellest, tekib kõhe tunne." (Mustvee, vanus 9 a, **pilt 5**)

"Mõnuainete tarvitamine on üks suurimaid probleeme tänapäeva noorte seas. Sageli alustatakse nende kasutamist stressi, uudishimu või sõprade surve tõttu. Üheks põhjuseks, miks mõnuaineid proovitakse, on ka nende liiga lihtne kättesaadavus." (Võru, vanus 15 a.)

Lapsed ei piirdunud ainult ohtude kirjeldamisega, vaid pakkusid ka praktilisi lahendusi, kuidas muuta oma kodukoht turvalisemaks ja sõbralikumaks. Kõige sagedamini soovitati parandada avaliku ruumi nähtavust ja korrastust. Soovitati lisada tänavatele ja parkidesse valgustust, vahetada välja katkised lambid ning hooldada hoove ja mängualasid. Samuti pakuti välja vajadus tähistada ohtlikke kohti ja paigaldada liiklusemärgid, mis hoiaksid ära õnnetusi. Vanemate laste töödes rõhutati lisaks vajadust avaliku korra ja turvatunde tugevdamise järele, näiteks politsei ja kogukonna patrullide suurem kohalolu, turvakaamerate paigaldamine ning noortele suunatud ennetustegevused.

MÄNGUVÄLJAKU EHITAMISE MEELESPEA

(Keila lapsed vanuses 8-17 a, **pilt 6.**)

6

1. Väiksematele lastele mõeldud ala peaks olema aiaga piiratud, sest kohe kõrval on 2 parkimisplatsi, kuhu lapsed võivad joosta ja auto alla sattuda, sinna võib ka veereda pall.
2. Rohkem kiikesid, sest kiikuda tahavad ka koolilapsed. Hetkel on platsil 1 beebikiik ja 2 tavalist kiike, mis on veidi liiga madalal, et koolilapsed saaks mugavalt kiikuda, samuti on ühel kiigel liiga lähedal väiksematele mõeldud ronimiskoht.
3. Kiikede all pehme plats ei ole piisavalt suur, et suuremad lapsed saaks hoo pealt maha hüppamist harjutada ja neile on selle võimalus väga tähtis, samuti on ohtlik, kui kiige alune maa ala on liiga väike, sest teised lapsed võivad mööda joostes viga saada.
4. Ronimislinnak on väga väike ja igav, väikeste jaoks on see liiga suurte vahedega trepil ja liumäe ooteplatvormil ning suuremad lapsed lihtsalt kõõluvad üleval servadel, sest neile ei paku see ronimiskoht mingit turvalist võimalust. Selle tõttu on ka mängumaja kole ja lagunev, et suured ronivad katusele.
5. Liiv peab olema liivakastis, mitte kogu mänguväljakul ja kõrval oleval teel.
6. Mänguväljak ei ole ligipääsetav erivajadustega lastele, liiva sisse jääb ratastool kinni. Mängumaja ei ole ligipääsetav, ükski kiik ega koht ei sobi ka siis, kui sul on näiteks jalg kipsis ja liikuda raske.
7. Mänguväljakule on korralikud prügikastid vajalikud. Hetkel on väljaku ääres üks väga vana ja kole prügikast, kuhu koerajalutajad viskavad kakakotte, sest teist võimalust nende jaoks tehtud ei ole.
8. Rohkem huvitavaid atraktsioone. Ruumi on piisavalt.

9. Keegi peab mänguväljakut ka korras hoidma. Koolilapsed, malevlased ja vabatahtlikud küll vahel koristavad, aga see ei ole piisav. Väikestel ei ole turvaline, kui liiva sees on katkised mänguasjad ning suuremad lapsed ei taha tulla kohta, kus võib leida veipe ja klaasikilde.

2.2 Vaba aeg

- Teenused ja kaubandus. Vajadus noortekeskuste, kohvikute, kogukonnaruumide ja kooskäimiskohtade järele.
- Spordivõimalused. Soov uute spordiväljakute, ujulate, rulaparkide ja pumtrack'ide rajamiseks ning olemasolevate hoolduseks.
- Mänguvõimalused. Mänguväljakute uuendamine, mitmekesistamine ja hooldus; väikelastele sobivate lahenduste lisamine.
- Loodus ja koosolemine. Soov puhkealade, istumiskohtade ja rohealade järele, kus saab sõprade ja perega koos aega veeta.
- Kogukondlikud tegevused. Huvi kohalike algatuste vastu (nt taluturud, kogukonnapäevad, käsitöö ja ühistegevused).

Vaba aeg oli laste ideekorjes kõige sagedamini esinenud teema: kokku esitati 102 tööd. Lapsed tõid esile, et nende kodukohtades on puudus mängu- ja spordiväljakute, noortele sobivatest kohtadest ja võimalustest koos tegutseda. Töodes kajastus selgelt laste soov, et nende kodukohas oleks rohkem ruumi mänguks, liikumiseks ja loovaks eneseväljenduseks.

Nooremad (kuni 7-aastased) keskendusid eelkõige mänguväljakutele ja -tubadele. Sageli kirjeldati, et olemasolevad atraktsioonid on kulunud või igavad ning puuduvad väikelastele sobivad lahendused. Lisaks mängukohtadele mainisid nooremad lapsed, et avalikus ruumis, kus nad koos täiskasvanutega liiguvad, võiks olla rohkem lapsesõbralikke lahendusi, näiteks pinke, varjualuseid ja mängunurki.

"Kui vanemad turul ostavad, võiks lastel olla koht, kus olla." (Tallinn, vanus 7 a.)

Kooliealiste noorte tööd puudutasid vaba aja veetmise võimaluste kättesaadavust ja mitmekesisust. Enim tunti puudust erievatest sportimisvõimalustest, mainiti hooldamata staadione ja vananenud spordirajatisi ning tehti ettepanekuid uute spordihoonete, näiteks ujula, jalgpalliväljaku või korvpalliplatsi rajamiseks. Mitmetes KOV-ides tunnevad noored puudust rulapargist ning toodi esile, et vaba aja veetmise võimalused on piirkonniti väga erinevad - naabervallas on rulapark, kuid nende kodukohas

mitte. Mitmes töös toodi esile ka loovtegevuste ja huvihariduse piiratud kättesaadavus. Lapsed soovisid, et oleks rohkem võimalusi muusika, tantsu ja kunstiga tegelemiseks, samuti kohalikke üritusi, kus saaks oma oskusi näidata. Mõnes omavalitsuses tehti ettepanek korraldada noorte omaalgatusel sündmusi, näiteks kontserte või töötubasid ja ühes vallas tehti ettepanek ehitada kohalik "lauluväljak". Väiksemates omavalitsustes sooviti veel noortekeskuseid, kultuuriasutusi ja kaubanduskohti, kus saaks kohtuda sõpradega või osaleda ühistegevustes. Mõned noored pöörasid tähelepanu ka looduslikele puhkealadele ja rohealadele, kus võiks olla rohkem istumiskohti, varjualuseid ja valgustust, et saaks ohutult ja mugavalt sõpradega aega veeta.

"Küla mänguväljakul on vähe lastele mõeldud asju. Seal võiks olla kõrgem ja võib-olla isegi värviline liurada." (Saue, vanus 6a, **pilt 7.**)

"Uniküla keskus ei ole üldse lastele mängimise ala, kuigi meie külas on päris mitmeid pisikesi lapsi. Siin on suured mõisapargi puud ja siin on just täpselt ruumi laste jaoks koht, kus ronida, kiikuda ja joosta ja koos mängida. Mul on mõte, et siin võiks olla üks äge ronila, mis on näiteks kombaini kujuline (sest siin on hilisel suveajal päris palju suuri rohelisti kombaine näha)." (Valga, vanus 3 a, pilt 100.)

"Staadion on üks väga suur probleem, sest seal on väga kehvasti hooldatud mati ring

ning katkised on tribüün ja väljõusaal. Oma kogemusest ütlen, et see on ohtlik." (Kunda linn, vanus 12 a.)

"Paljud noored tunnevad, et neil pole oma kodukohas midagi teha. Selle parandamiseks võiks olla rohkem noorteüritusi, kus saaks koos aega veeta ja uusi sõpru leida. Samuti oleks vaja rohkem kohvikuid ja paremaid poode- näiteks uus kaubanduskeskus. Meegomäele võiks rajada skatepargi ja korvpalliplatsi võiks uuendada, et sportimine oleks mugavam. Lisaks oleks tore, kui oleks rohkem huvialasid, kus noored saaksid oma oskusi arendada. Kokkuvõttes vajavad noored lihtsalt rohkem võimalusi, et tegutseda ja koos aega veeta." (Võru, vanus 16 a.)

8

"Rae vallas võiks olla iganädalane siseruumides toimuv taluturg (hoones), kus müüakse ainult kohalike talunike värskeid tooteid. Nii saaksid pered valida tervislikku ja kodumaist toitu ning lapsed õpiksid, kust toit tuleb. Turule võiks lisada lasteala ja väikesed töötoad, kus lapsed saavad mänguliselt valmistada tervislikke toite. Selline turg oleks ühtaegu ostukoht ja kogukonna kohtumispaik." (Rae vald, vanus 9 a, **pilt 8**.)

"Olen mures Kari 13. tänaval asuva mänguväljaku pärast. Siin oli kunagi karussell, aga see oli katki ja viidi täielikult minema. Ma igatsen seda väga. Tarzani liumägi on samuti katki. Ja siin on ka üks aste puudu" (Tallinn, vanus 6 a.)

9

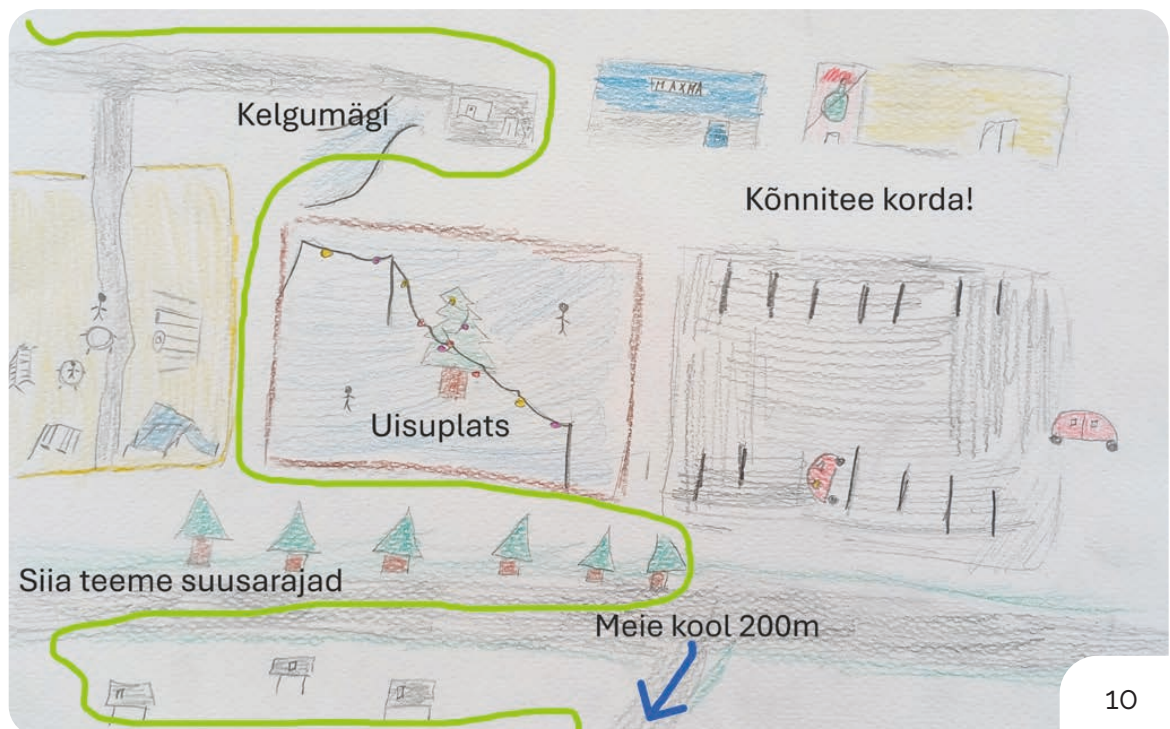
"Ma sooviksin väga, väga, väga kunstmuruplatsi või sisehalli oru staadionile. Seda on väga, väga, väga vaja, sest siin mängitakse väga palju jalgpalli" (Kose, vanus 11 a.)

"Mina ja teised Kose küla lapsed käime tihti mänguväljakul. Väiksematel on seal tore, sest neil on oma turnimisala, aga meie, kes oleme juba natuke suuremad, tunneme,

et meil pole seal eriti midagi teha. Me tahaksime ka ronida, rippuda ja uusi trikke õppida, aga praegu selleks võimalust ei ole. Seepärast tuli meil mõte, et meie mänguväljakule võiks tulla ronimislinnak!" (Jõhvi, vanus 10 a.)

"Soovin, et linnas oleks kaubanduskeskus, kus oleks võimalik aega veeta." (Sillamäe, vanus 10 a, **pilt 9.**)

"Oleks tore, kui Valka tuleks muuseum, kus saab näha Titanicust pilte ja mudeleid, kuulata lugusid ja õppida, kuidas laev ehitati ja kuidas inimesed seal elasid. Nii saaks targemaks." (Valga, vanus 10 a, **pilt 10.**)

10

2.3. Keskkond

- Prügi ja heakord. Soov puhtama elukeskkonna järele, ettepanekud koristuspäevade korraldamiseks ja prügikastide lisamiseks.
- Korrastamata loodusrajad ja -kohad. Üleujutatud teed ja mure teede seiskorra pärast, soov paremini hooldatud, ohutute ja valgustatud radade järele.
- Ühistransport ja liikumine. Puuduolevad ratta- ja kõnniteed, ühistransport.
- Loodussõbralikud lahendused. Ettepanekud keskkonnasäästlike lahenduste kasutamiseks (nt valgustus, jäätmesorteerimine, rattateed).
- Loomad. Ettepanekud miniloomaaedade või jäneseaedikute ehitamiseks, koertepargid.

Keskkonnateemalistes töödes, mida oli kokku 58, väljendati hoolivust ja tähelepanu kodukoha heakorra ning looduse vastu. Kõige sagedamini mainiti, et metsades, mänguväljakutel ja bussipeatuste ümbruses on prügi ning sageli puuduvad prügikastid või taaraautomaadid. Mitmes töös tehti ettepanek korraldada kogukondlikke koristuspäevi, kaasates neile aktiivselt ka lapsi ja noori. Lisaks prügile märkasid lapsed oma kodukohas üleujutatud teid ja vee kogunemist, mis muudab liikumise raskeks, eriti kevadeti ja vihmaperioodil. Mõned lapsed kirjeldasid, kuidas vihmavesi koguneb tänavatele ja mängualadele ning takistab kooli minemist. Töodes pöörati tähelepanu

ka korrastamata matka- ja õpperadadele. Lapsed soovisid, et olemasolevad rajad oleksid paremini hooldatud, ohutud ja valgustatud, et neid saaks kasutada ka pimedal ajal. Samuti sooviti rohkem infotahvleid ja loodust tutvustavaid märke, et seal liikumine oleks hariv ja põnev.

"Jõe tänavale on vaja pinke. Koolist koju minnes, eriti kui on ilus ilm, siis oleks hea istuda ja sõpradega juttu ajada. Mulle meeldib ka loodust vaadata ja joonistada. Seda oleks pingil hea teha." (Saku, vanus 8 a, **pilt 11.**)

"Elan Pääsküla raba ääres, kuid ma ei ole saanud rabas käia kaks aastat. Minu kodule kõige lähem tee on vee

12

all, see on mulle natuke üle põlvede. Kooli on minna rattaga kõige parem läbi metsa, sest liiklust ei ole. Vesi on tee nii pehmeks teinud, et isegi rattaga ei saa sealt enam läbi sõita. Lisaks elavad metsas koprad, kes ehitavad tammisid. Tee on mõeldud ka päästeautotele. Praegu päästeautod sealt läbi ei saa. Olen mures, et kui metsas juhtub õnnetus, siis abi ei jõua kohale. Igatsen metskäike pere ja sõpradega." (Tallinn, vanus 9 a, **pilt 12.**)

"Meie kodukandis on kõnniteedel ja muruplatsidel koera kaka, mille sisse tih-tipeale astun." (Tallinn, vanus 3 a.)

"Tänavatel võiksid olla peenrakastid, kuhu kõik, kes soovivad, saavad erinevaid taimi istutada ja nende eest hoolitseda." (Tallinn, vanus 7 a.)

13

19

"Meie linna suurim probleem on see, et meil on palju tehaseid ja väga mürgine õhk, mis põhjustab terviseprobleeme ja halvendab linna õhukvaliteeti. Õhku ei saasta mitte ainult tehased, vaid ka autod. Keskkonnasõbralikum on kasutada ühistransporti või kõndida." (Kohtla-Järve, vanus 15 a, **pilt 13.**)

14

"3 poissi leiavad, et Pürksis, kus nad koolis käivad ja mis on nende kodukoha keskuks, peab olema ka taaraautomaat" (Lääne-Nigula, vanus 11 a.)

"Rannametsa vaatetornis puuduvad pingid ja lastele mänguväljak. See on väga populaarne koht, kus igapäev käib palju inimesi, vaatetorni all on hea piknikut pidada ja ilusat metsa nautida, aga lapsed vajavad lõbusat ronimise ja kiikumise kohta." (Häädemeeste, vanus 7 a, **pilt 14.**)

15

16

"Hageri poe juures on prügi konteinerite juures maas, sest konteinerid on täis. Kui mõni siil selle kilepaki saab oma keha külge, siis ta võib ära surra. See on looduse reostamine. Prügi lendab tuulega laiali ka ja satub metsasisse." (Kohila, vanus 10 a, **pilt 15.**)

"Karksi-Nuias ei ole piisavalt prügikaste. Paar prügikasti on Coopi juures, paar kooli ees ja üks surnuaia kõrval. Prügi on palju maas tee äärtes ja muruplatsidel." (Karksi-Nuia, vanus 17 a, **pilt 16.**)

"Soovime, et mänguväljakule paigaldataks kaasaegsed ja energiasäästlikud valgustid, mis valgustaksid ala ühtlaselt ning tagaksid ohutu ja meeldiva keskkonna nii lastele kui ka täiskasvanutele." (Antsla, vanus 4 a, **pilt 17.**)

17

"Meil tuli mõte Rõuge Ööbikoru jaoks teha Pesapuu torni ümber väike labürint. See võiks olla loodussõbralikest materjalidest, näiteks pöösastest, puidust või heinapallidest." (Rõuge, vanus 11 a.)

2.4. Ligipääsetavus

- Puuduolevad, ohtlikud või katkised teed. Kõnniteede, ülekäiguradade ja kergliiklusteede puudumine, katkised või hooldamata teelõigud.
- Ühistransport. Ebapiisavad marsruudid ja harv graafik.
- Piirkondlik ebavõrdsus. Erinevused ligipääsus teenustele ning huviringidele linnades ja maapiirkondades.
- Liikumiskeskused. Ebatasane pinnas, üleujutatud teed.
- Erivajadustega inimestega arvestamine. Raskused lapsevankri, tõukeratta või ratastooliga liikumisel, kaldteede ja madalate ülekäikude puudumine.

Ligipääsetavus oli laste töodes teema, mis puudutab igapäevast liikumist ja teenuste kättesaamist. Kokku esitati 29 tööd. Lapsed töid välja, et paljudes piirkondades puuduvad korralikud kõnniteed, kergliiklusteed ja turvalised ülekäigurajad, mis teeb kooli, poodi või huvitegevusse jõudmise keeruliseks. Samuti rõhutati, et ühistranspordiühendused on ebapiisavad, eriti väiksemates valdades, kus bussid käivad harva või peatusteni jõudmine on ohtlik. Mõnes töös kirjeldati ka olukordi, kus endised bussiliinid on likvideeritud, muutes igapäevased käigud aeganõudvamaks ja sõltumaks vanematest. Paljud lapsed kirjeldasid ka füüsilisi raskusi liikumisel: teed on konarlikud, porised või üleujutatud ning eriti keeruline on liikuda tõukeratta, ratastooli

või emadel lapsevankritega. Töodes ilmnes ka piirkondlik ebavõrdsus teenustele ligipääsus. Lapsed märkisid, et koolist, spordist või huvitegevusest osavõtt sõltub sageli transpordist, mille puudumine piirab laste võimalusi. Samuti sooviti paremat ligipääsu tervishoiuteenustele ja arstiabile.

Väga erilisena tõusis esile Rae valla 3-aastaste laste töö „Lehmja tammiku kaart on tagurpidi“, mis tõi esile lapse vaate orienteerumisele ja avaliku ruumi mõistetavusele (**Pilt 18**)

“Käime 3-a lastega vahel jalutamas Lehmja tammikus, kus endise hooldekodu ees on vahva tammiku kaart. Lastele meeldib alati kaartidelt see punane täpp OLED SIIN. (Aga edasi?) Tulles Jüri kooli poolt üle Laste tänava ja seistes kaardi ees, peaks punasest täpist paremale jääma tammik. Et kaardil õigesti orienteeruda, peaks seda vaadata tagurpidi. Jah, kui täiskasvanu vaatab kaarti, siis tema aju pöörab juba kaardi õigeks, justkui vaataks pealtvaates. Laps aga seisab kaardi ees ja kaart on tema jaoks tagurpidi.

Meie ettepanek on lisaks kaardi õigetpidi keeramisele (mõeldes meie nutikatele 3-aastastele) sinna lisada ümber tammiku asuvaid olulisi asutusi (lasteaiad, koolid, kauplused, tervisekeskus).“

“Kuremäel ei ole perearsti ja kauplust, Illukal ujulat. Poisid pidasid väga tähtsaks auto-remonditöökoja olemasolu. Tüdrukud pidasid oluliseks kauplusi ja iluteenuseid pakkuvaid asutusi. Ära ei unustatud ka vajalikesse kohtadesse ülekäiguradasid.” (Alutaguse, vanus 5 a, **pilt 19**.)

“Mu kodukohas (Ansekülas) oli vanasti buss, mis viis lapsi kooli. Juta oli see naine, kes viis Sõrve lapsi hommikul kooli oma bussiga. Kahjuks ta lõpetas selle ära. Sooviksin, et saaksime taas tema bussiga kooli minna, sest see tuli just kooliõpilastele sobival ajal ja hommikuti ei pidanud koolimajas kaua ootama.” (Saaremaa, vanus 11 a. **Pilt 20**)

“Minu koolitee on üle kilomeetri pikk. See on täitsa korralik kergliiklustee otse maja juurest kooli juurde ja asub suure maantee ääres. Talvehommikutel on lumi kõnniteelt lükkamata.” (Lähte, vanus 11 a.)

Ma kodukohas (Anseküla) oli vanasti buss, mis viis lapsi kooli. Jüta oli see naine, kes
 viis sõrve lapsi hommikul kooli oma bussiga. Kõhjuks ta lõpetas selle ära.
 Lahendus: Kui Jüta saab, siis ta võiks hakata uuesti neid kooli viima!

20

"Türiil on puudu üks liftiga maja, kus inimesed saaksid elada ja töötada, kes enam tre-
 pist käia ei saa. Ja see maja oleks siis ka Järvamaa kõige kõrgem." (Türi, vanus 8 a, **pilt**
21.)

21

"Võru maakonnas on mõnes kohas raske bussiga sõita, sest bussid ei käi tihti või bus-
 sipeatus on kodust väga kaugel. Kui buss ei tule õigel ajal või peatus on liiga kaugel,
 on raske kooli, tööle või arsti juurde minna. Bussid võiksid käia sagedamini hommikuti

ja õhtuti, kui lapsed lähevad kooli ja vanemad tööle. Bussipeatused peaksid olema turvalised, puhtad ja valgustatud, et seal oleks mõnus oodata. Peatuseni võiks viia hea jalgtee või rattatee." (Võru, vanus 15 a.)

2.5. Haridus

- Formaali- ja mitteformaalharidus. Koolide ja lasteaedade õppimistingimused, huviringide ja tegevuste kättesaadavus.
- Lasteaedade ja koolide korrashoid. Hoonete ja õuealade seisukord.
- Piiratud võimalused ja taristu – puuduvad spordi- ja mänguväljakud koolide juures, vananenud rajatised.
- Koolitransport ja liikumine. Raskused kooli jõudmisel, koolibussid, turvalisus.
- Huviharidus ja noortekeskused. Huvialaringide ja noorsootöö kättesaadavus.

Hariduse ja huvihariduse teemat käsitlesid esitatud töödest 25. Paljud lapsed kurtisid, et koolides ja lasteaedades on õues õppimise ja mängimise võimalused piiratud. Kirjeldati vananenud õuealasid, katkiseid spordiväljakuid ja puuduvat varustust, mis vähendab rõõmu õppimisest ja liikumisest. Mitmed tööd puudutasid ka koolitranspordi korraldust ja turvalist liikumist. Eriti maapiirkondades elavad lapsed märkisid, et bussid ei sõida piisavalt tihti või on koolitee pikk ja ohtlik. Laste töödes kajastus ka soov, et kooli ja lasteaia ruumid oleksid rohkem kaasavad ja sõbralikud, eriti erivajadustega lastele. Mõnes töös mainiti, et koolimajad ei ole ratastooliga ligipääsetavad või puuduvad kaldteed.

Samuti toodi välja, et huviharidus ja noortekeskused on mitmes regioonis piiratud või puuduvad sootuks. Lapsed väljendasid soovi, et oleks rohkem kunstiringe, tantsu- ja muusikaringe, aga ka praktilisi oskusi arendavaid tegevusi, nagu meisterdamine, kokandus või robootika.

"Pärast põhikooli lõppu seisavad paljud Võru noored valiku ees – kas jätkata õpinguid kodulinna gümnaasiumis või otsida paremaid võimalusi suuremates linnades. Kuigi Võru on ilus ja rahulik paik, tunnevad mitmed õpilased, et siinsete õppimisvõimaluste valik on piiratud. Võru Gümnaasium pakub head haridust ja hoolivat õpikeskkonda, kuid kohti ei jätku kõigile soovijatele. Võrus on vähem vaba aja tegevusi, huviringe ja töövõimalusi, mis paneb noori tundma, et nad ei saa siin end piisavalt arendada." (Võru, vanus 16 a.)

"Me arvame, et kõik lapsed peaksid saama käia huviringis, mis neile meeldib. Mõni tahab mängida pilli, teine jalgpalli, kolmas joonistada või teha robootikat. Aga mõnel perel ei ole selleks raha ja siis jäävad lapsed sellest ilma. See on kurb, sest huvi-

ringis käimine teeb
tuju heaks, aitab uusi
sõpru leida ja õpetab
palju kasulikku. Oleks
tore, kui Türi vald
saaks teha nii, et iga
laps saaks osaleda
vähemalt ühes tasuta
huviringis. Siis oleks
kõigil võrdsed võima-
lused ja keegi ei tun-
neks, et tal jääb mida-
gi tegemata, sest vanematel on raske aeg." (Türi, vanus 10-12 a, **pilt 22.**)

22

"Kohalik omavalitsus võiks tihedamini meid külastada, mitte ainult õhtustel koosolekutel, vaid tulla kooli, küsida, uurida lastelt. Nii on võimalik leida kompromissi, kuidas ja mida saab teha. Lastel on teine pilk asjadele, täiskasvanud ei oska paljusid asju laste seisukohalt märgata." (Rapla, vanus 10 a.) **Pilt 23**

Kool võiks hakata 9-ksaks. Võiks tulla tagasi koolis.

*Kool oleks
nõus*

"Meil puuduvad head võimalused talvel õues liikumistunde teha. Meil on ka mõte. Meil on kooli lähedal üks madal kün-
gas, kuhu traktor poe eest tal-
vel lund lükkab. Sinna tekib siis
ohtlikult kõrge ja terava tipuga
lume-jääkuhi, kust lapsed üri-
tavad alla lasta. Soovime seda
küngast looduslikult kõrge-
maks, et talvel oleks lastel suur
ja turvaline liumägi." (Tallinn,
vanus 10 a.)

Sae on lihtne ja seal ei saa haig.

Tomi

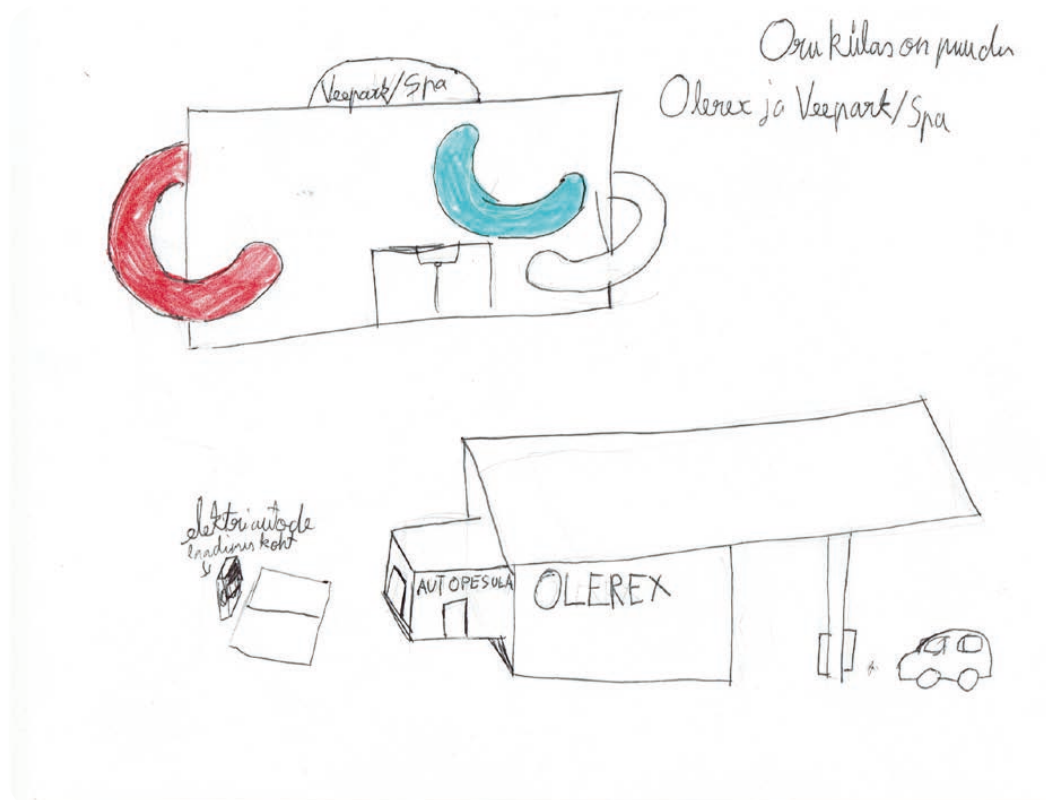
23

2.6 Piirkondlik ebavõrdsus

- Puuduvad või raskesti kättesaadavad teenused. Tervishoid, noorsootöö, sotsiaalteenused, huviharidus.
- Vaba aja veetmise võimalused. Sport, kultuur, huviharidus, kaubandus ja toitlustus.
- Võrdlus teiste omavalitsustega. Tähelepanekud, et mõnes piirkonnas on rohkem võimalusi.

Piirkondliku ebavõrdsuse teema kajastus 50 töös. Seda käsitleti nii otseselt kui ka teiste teemade kaudu. Eriti selgelt tulid need erinevused esile väiksemates omavalitsustes, kus teenused ja vaba aja veetmise võimalused on kas piiratud või puuduvad sootuks. Lapsed kirjeldasid piirkondlikku ebavõrdsust sageli läbi isikliku kogemuse, nagu näiteks vajadust sõita sporditegevuseks teise linna või kooliteid, mis on valgustamata ja ohtlikud. Märgiti asjaolu, et mõnes vallas „pole lastel midagi teha“. Lapsed võrdlesid sageli oma kodukohta naaberomavalitsustega ja märkisid, et „seal on rulapark, meil mitte“ või „meie koolil ei ole võimlat, aga kõrvalvallas on“.

„Meie Oru külas ei ole bensiinijaama ja seda oleks vaja, et ei peaks kaugele bensiini võtma minema. Elektri autodele oleks vaja ka laadimise kohta ja seda meil praegu ei ole. Ja selle bensiini jaama juures võiks olla ka autopesule, et autod saaksid puhataks. Meie külas võiks olla Veepark Spa, sest see meeldiks kõigile ja mujalt saaksid ka

inimesed siia tulla. Kõigile lastele meeldiks, kui saaksime lähedal ujumas käia, sest meie kodu lähedal ei ole merd ega järve. On jõgi, aga selle vesi on külm ja see voolab mõnes kohas maa all ja jões ujuda on paha ja ohtlik. Olerex tankla võiks oma jaama meie külla ehitada, sest, meie külas elab palju inimesi, kes sõidavad autodega. Vee-parki oleks vaja kõikidele, sest lapsed peavad õppima ujuma, aga meie külas ja kooli juures seda pole." (Kose, vanus 11 a, **pilt 24.**)

"Ma elan Narva-Jõesuu linnas ja mul tunne, et mõni tegevuskoht on puudu. Eelmisel aastal olen tihti käinud Lääne-Virumaal ja seal on palju madalseiklusradu (Rakveres, Kadriinas jne). Neid võivad kasutada kõik lapsed ja nad on tasuta. Oleks tore, kui Narva-Jõesuus oleks selline rada." (Narva-Jõesuu, vanus 13 a.)

"Paljud noored tunnevad, et neil pole oma kodukohas midagi teha. Selle parandamiseks võiks olla rohkem noorteüritusi, kus saaks koos aega veeta ja uusi sõpru leida. Samuti oleks vaja rohkem kohvikuid ja paremaid poode- näiteks uus kaubanduskeskus." (Võru, vanus 16 a. **Pilt 25.**)

Kokkuvõte

Laste tähelepanekud ja ettepanekud annavad väärtusliku ülevaate Eesti eri paikkondade elukeskkonnast ja sellest, kuidas tajutakse oma igapäevast elukeskkonda. Kõige sagedamini tõsteti esile turvalisust ning vaba aja veetmist, mis näitab laste soovi, et kodukoht pakuks neile rohkem võimalusi aktiivseks ja ohutuks tegutsemiseks. Laste tööd peegeldavad teadlikkust kohalike omavalitsuste rollist ja usku, et nende ettepanekud võivadki päriselt kaasa tuua muutusi. Lapsed ei kirjeldanud üksnes probleeme, vaid pakkusid ka rakenda-

tavaid lahendusi. Töodes ilmnes tugev kuuluvus- ja vastutustunne, kui kasutati määratlusi „meie mänguväljak“, „meie küla“. Nõnda rõhutati, et tajutakse oma rolli kogukonna liikmetena. Tehti ka isiklikke pakkumisi appi tulla: aidata väljakut korrastada, osaleda talgutel või abiks olla uute ideede elluviimisel. See näitab, et lapsed mitte ainult ei märka probleeme, vaid soovivad olla osa lahendusest.

Laste tööd, mis sisaldavad täpsemat teavet probleemist ning selle asukohast, edastatakse (anonümiseeritud kujul) vastavatele kohalikele omavalitsustele. Osa tehtud ettepanekuist on lihtsasti teostatavad, näiteks valgustuse lisamine või mänguväljakute hooldus, samas kui teised vajavad pikemaajalist planeerimist. Loodame, et ideekorje tulemused on omavalitsustele tööriistana abiks ning aitavad kujundada lapsesõbralikumat ja kaasavat elukeskkonda, kus arvestatakse kõigi elanike vajadusi. Soovitame omavalitsustel laste ideede kasutamist arengukavade ja ruumiplaneeringute kujundamisel ning ootame tagasisidet, kui neid ettepanekuid on arvestatud.

3. Ideekorje kokkuvõte maakondade ja kohalike omavalitsuste kaupa

HARJU MAAKOND

Harju maakonnast laekus MTÜ Lastekaitse Liidu ideekorjele 66 laste ja noorte tööd. Nendest 30 tulid Tallinna linnast, Saue vallast laekus 15, Kose ja Saku vallast kummastki kuus, Harku ja Rae valdadest kummastki kolm tööd ning Keila linn, Lääne-Harju vald ja Raasiku vald olid esindatud ühe tööga.

Kõige enim soovisid lapsed ja noored rohkem võimalusi vaba aja kvaliteetsemaks veetmiseks. Toodi välja ohtlikke ning lagunenud mänguväljakuid, samuti ka piirkondi, kus need täielikult puuduvad või ei ole sobivad igas vanuses lastele. Lapsed soovisid erinevaid võimalusi vaba aja veetmiseks, nagu näiteks krossirajad, skatepargid, pumptrackid ja palliväljakud. Laekunud töödest 21 olid looduse- ja keskkonnateemalised, milles lapsed ja noored tõid välja soovi rohkem looduses viibida, kuid seal puuduvad valgustus, pingid ja kaasneb halb ligipääsetavus. Lisaks sooviti rohkem kergliiklusteid, juhiti tähelepanu prügile, reostusele ning ka toiduraiskamisele. Üllatavalt suur osa töödest oli seotud laste ebapiisava turvatundega. Toodi välja hulgaliselt ohtlikke kohti liikluses, ebapiisavat tänavavalgustust, kõnniteede puudumist kooliteel. Lisaks tundsid mitmed lapsed otsest ohtu ebakaines olekus täiskasvanutest, kes nende teele satuvad.

Murekohtade parandamiseks esitasid lapsed väga huvitavaid ideid. Muuhulgas lubati mitmes töös tulla ise ja ka koos oma peredega omavalitsustele appi ideid genereerima ning ellu viima. Näiteks pakkusid välja noored jalgpallurid, et kui vald oleks nõus jalgpalliväljaku ehitamist rahastama, siis tuleksid jalgpallurid kõik koos appi seda ka ise ehitama

Harku vald

"Harku alevikus puudub avalik laste mänguväljak. Lastel pole õhtuti kuski mängida. Joonistus räägib uuest mänguväljakust, mida saavad kasutada kõik lapsed, kus asuvad kiiged, liumäed, liivakast, karusell jt atraktsioonid ning mis oleks õhtusel ajal valgustatud." (Lasteaiarühm vanuses 6-7a.)

Harku vallast tuli lastelt ideekorjele kolm tööd. Nende hulgas olid nii üksikute laste ideed ja märkamised kui ka terve lasteaiarühma ühine panus. 9-aastase poisi soov oli, et vald aitaks rajada lastele ja noortele krossiraja, kus lapsed saaksid turvalises keskkonnas mootorsõidukeid tundma õppida ja neid väljaspool linnatänavaid ja liiklust katsetada. Harku aleviku murekohtadena toodi välja, et kogukonda mõjutab väga aleviku toidupoe sulgemine. Varasemalt käisid lapsed koos lasteaiarühmaga ühiselt poes värsked puu- ja juurvilju ostmas, kuid nüüd see võimalus puudub. Lisaks tundsid ühe lasteaiarühma lapsed väga puudust mänguväljakust, kus saaksid eri vanuses lapsed mängida.

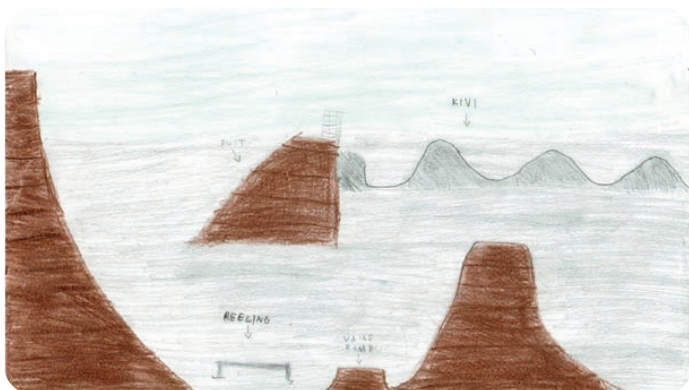

Keila linn

Keila linnast laekus ideekorje konkursile üks töö, mille koostasid Keila rühma kodutütred ja noored kotkad vanuses 8-17 aastat. Rühmatöö aluseks võeti üks konkreetne mänguväljak, mis on ajahambast pureda saanud ega paku enam võimalusi tegutsemiseks eri vanuses lastele. Rühmatöö oli väga põhjalik. Omavalitsusele esitati 11 ettepanekut selle kohta, kuidas mänguväljakut kaasajastada ja parandada.

Kose vald

"Minu kodu ja meie kooli lähedal ei ole ühtegi SKATEPARKI, aga seda oleks väga vaja, sest me tahaksime rohkem lõbusalt õues aega veeta ja treenida." (Vanus 11 a.)

"Ma sooviksin väga, väga, väga kunstmuruplatsi või sisehalli oru staadionile. Seda on väga, väga,

väga vaja, sest siin mängitakse väga palju jalgpalli, aga vihmase ilmaga või talvel seda alati mängida ei saa ja see on väga paha, sest jalgpall on ülitähtis!!!" (Vanus 11 a.)

Kose vallast laekus ideekorjesse kuus tööd lastelt vanuses 11-15 aastat. Pea kõik keskendused vaba aja veetmise võimalustele kodukohas. Lapsed tõid välja, et puudu on skatepark, korralik kunstmuruväljak või sisehall jalgpalli mängimiseks ning katusega plats korvpalli mängimise tarvis. Lisaks sooviti veeparki ning katusega õuemajakest, kus vihmase ja tuulise ilma korral olla ning oma asju hoiule panna. Üks lastest tõi ka välja, et tema kodukohas ei ole bensiinijaama, elektriautode laadimiskohta ja autopesulat, mis kõik on autoomanikele väga tähtsad. Lisaks juhiti omavalitsuse tähelepanu ebapiisavale tänavavalgustusele, mis seab ohtu kohalikud elanikud.

Lääne-Harju vald

Lääne-Harju vallast esitas ideekorje konkursile töö Lodijärve kooli 6. klass, kes sai töö jaoks inspiratsiooni Eestimaa pimedatest talvedest. Lapsed tõid välja, et nende koolimaja ümbritseb väga ilus männimets, kuid suurema osa ajast on Eestis õues pime. Lapsed tegid ettepanekuid männiku valgustamiseks. Laste sõnul tooks valgustatud koolitee paljudele lastele rõõmu pimedasse aega.

Raasiku vald

Raasiku vallast esitas ideekorjele töö 11-aastane laps, kes juhtis tähelepanu ligipääsetavusele. Nimelt ei ole tema kodukoha läheduses poodi, kuid inimesi elab piirkonnas üpris palju. Kauplus on kaugel ning sinna ei saa jalutada, ka ei ole võimalik kohale sõita bussiga. Töö autori sõnul võiks vähendada looduse reostust, kui piirkonnas oleks väike külapood, kuhu inimesed saaksid jalutada või rattaga sõita ning auto koju jätta.

Rae vald

"Taluturg ei ole ainult ostukoht, vaid ka kohtumispaik, mis hoiab elus traditsioone ja tugevdab kogukonda." (Vanus 9 a.)

Rae vallast laekus ideekorjele kokku kolm tööd, kõik väga eriilmelised. Ühe lapse sooviks oli kogukonnas

toimiv taluturg, kuhu kohalikud tootjad saaksid müüma tulla. Lapsed koos peredega võiksid osta kohalikku toodangut ning õppida seeläbi tundma, kust söögipoolis tuleb, miks on tervislik süüa värsket ja looduslikku toitu ning kuidas saab kohalikke talunikke aidata. Toodi välja, et paljude piirkonna laste koolitee on ohtlik, sest puudub tee jalakäijatele ning lapsed kõnnivad maanteel kihutavate autode kõrval.

3-aastaste laste lasteaiarühm esitas töö, milles toodi välja, et jalutamas käies peatuvad nad sageli ühe kaardi juures. See pakub lastele huvi, kuid on niivõrd keeruline, et väiksemad ei suuda sellest aru saada. Töös tehakse ettepanek, et omavalitsus mõtleks sellise kaardi tegemise peale, mis oleks lastele arusaadavam ning seeläbi õpiksid nad kaarti lugema ja orienteeruma.

Saku vald

"Elan männiku külas Saku vallas. Õues olles pole seal külas suurt midagi muud teha, kui rattaga sõita. Sooviksin, et seal oleks mänguväljak, kus saaksin kiikuda ja ronida. Õues oleks põnevam olla, kui oleks rohkem võimalusi kus aega veeta." (Vanus 7 a.)

"Jõe tänavale on vaja pinke. Koolist koju minnes, eriti kui on ilus ilm, siis oleks hea istuda ja sõpradega juttu ajada. Vahel on mul ka juhtunud, et vanemad helistavad ja mul ei ole kuhugi koolikotti panna, et telefoni vastu võtta ja rääkida.

Maas läheb kott mustaks. Mulle meeldib ka loodust vaadata ja joonistada. Seda oleks pingil hea teha." (Vanus 8 a.)

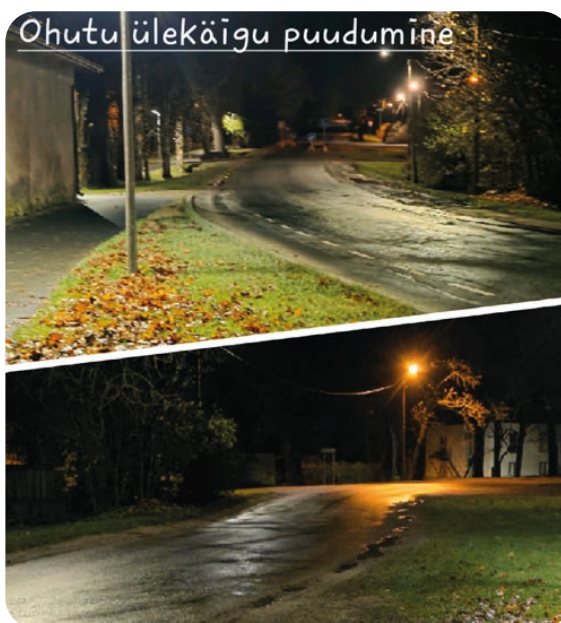
Saku vallast laekus ideekorjele kokku kuus tööd, kõik 7-8-aastaste laste koostatud. Laste märkamised keskendusid eelkõige turvatunde puudumisele ning toodi välja mitmeid ohukohti. Näiteks juhiti tähelepanu katkistele piiretele sillal, ülekäigurada-de puudumisele ning kergliiklustee lõppemisele. Kõik need seavad ohtu lapsed, kes igapäevaselt sealtkaudu kooli ja koju liiguvad. Laste ettepanekute hulgas oli näiteks turvaliseks teeületamiseks tunneli loomine. Lisaks tehti ettepanek rajada mänguväljak, et lastel oleks õues rohkem tegevust.

Saue vald

"Inimesed tahavad ilma autota liigelda, kuid hetkel ei ole tingimused ohutud." (Vanus 5.)

"Vaja oleks juurde teid, kus lapsed saaksid turvaliselt jalgrattaga sõita. Praegu on autoteed ja kivised teed." (Vanus 9 a.)

Saue vallast laekus ideekorjele lastelt 15 tööd. Osalenute vanus oli 5-11 aastat. Kümnes töös tehti ettepanekuid mänguväljakute täiendamise kohta. Näiteks toodi välja, et võiks olla rohkem prügikaste, trossiga laskumisrada, liurada, põne-

vam ronimisala, kiiged võiksid olla madalamal ning üleüldiselt peaks leiduma rohkem tegevusi erinevas vanuses lastele. Neli tööd olid seotud liikluses varitseva ohuga. Välja toodi puuduvad kõnniteed ning valgustamata bussipeatus. Ühe kergliiklustee puhul tehti ettepanek paigaldada selle äärde istumispingid.

"Minu kodu juures Kitsekülas on liiga vähe spordikohti." (Vanus 7 a.)

"Kui Lasnamäel oleks rohkem valgust ja inimesed kannaksid helkureid, oleks meie kodukoht turvalisem, rõõmsam ja sõbralikum kõigile." (Lasteaiarühma lapsed vanuses 6 a.)

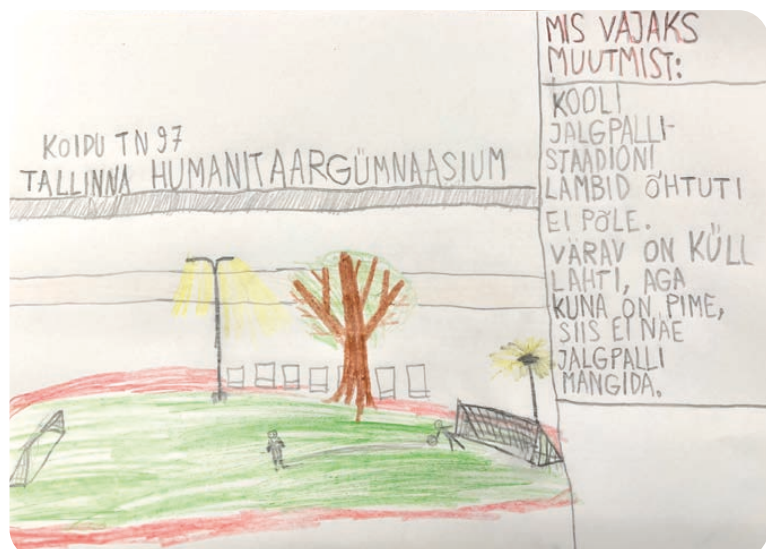

"Tänavatel võiksid olla peenrakastid, kuhu kõik, kes soovivad, saavad erinevaid taimi istutada ja nende eest hoolitseda. Võib-olla võiks suurte majade hoo-vides sellised kastid olla." (Vanus 7 a.)

Tallinna linna kohta laekus ideekorje raames 30 tööd, mille koostanud lapsed olid vanusevahemikus 3-18 aastat. Tööde hulgas oli nii üksikute laste märkamisi kui ka terve lasteaiarühma poolt saadetuid. Kõige väiksemad ehk eelkooliealised lapsed saatsid enim töid katkiste ja ohtlike mänguväljakute ja liikluses valitseva ohu teemadel. Toodi välja teede halba olukorda, puuduvaid kergliiklusteid ja vähest tänavavalgustust. Ideekorje kõige pisema osaleja ehk 3-aastase lapse murekohaks olid lem-

mikloomade väljaheited kõnniteedel ja muruplatsidel.

Kooliealiste laste grupis tuli samuti esile laste ebapiisav turvatunne. Juhiti tähelepanu vähesele tänavavalgustusele, parkides ja alkoholipoodide vahetus läheduses olevatele alkoholi- ja narkojoobes inimestele ning tunti isegi muret varjumiskohtade olemasolu üle sõjaolukorras. Lapsed muretsesid linnaruumi prügiprobleemi pärast ja pakkusid lahendusena välja, et prügikaste peaks olema oluliselt rohkem. 18-aastane noor esitas ligipääsetavuse probleemi ning väljendas oma muret ühistranspordi marsruudimuutuste asjus.

IDA-VIRU MAAKOND

Ida-Viru maakonnast laekus deekorje konkursile 18 tööd, mille olid koostanud lapsed vanuses 5-15 eluaastat. Maakonna töödes oli esindatud 6 erinevat omavalitsust: Alutaguse (2) ja Jõhvi (1) vallad ning Kohtla-Järve (6), Narva (2), Narva-Jõesuu (1) ja Sillamäe (6).

Suurem osa töödest viitas piirkondlikule ebavõrdsusele ning lapsed tegid ettepanekuid sisulisemateks vaba aja tegevusteks oma kodukohas. Lisaks märgiti ka mitmeid kiiret sekkumist vajavaid murekohti: ohtlikud mänguväljakud, läbimatu tee, puudulik tänavavalgustus ja puuduvad ülekäigurajad kohtades, kus lapsed ja noored igapäevaselt liiguvad. Lisaks juhiti tähelepanu ka piirkonna looduskeskkonna hoidmisele, sest lapsed ja noored märkasid palju prügi.

Laste ja noorte ettepanekud olid väga läbimõeldud ja detailsed. Näiteks oli lastel omavalitsustele hulgaliselt soovitusi, kuidas muuta linnakeskkond lapsesõbralikumaks ja turvalisemaks ning nad pakkusid välja hulga ideid looduskeskkonna hoidmiseks ja tervislike eluviiside juurutamiseks. Oli nii üldisemaid ettepanekuid, näiteks kõnniteede parandamine Kohtla-Järve linnas, kui ka konkreetsemaid, nagu Kurtna laste unistus ülekäigurajast noortekeskuse juurde.

Alutaguse vald

Alutaguse vallast laekus ideekorjele kaks gruppitööd. Nende autoriteks olid lapsed vanuses 4-7 eluaastat. Märgiti, et Mäetaguse alevikus, täpsemalt Tamme tänava majade 1 ja 3 vahel, asub vana, väsinud ja lastele väga ohtlik mänguväljak. Lisaks iganenud atraktsioonidele on sellel veel väga halb asukoht (tuulekoridor ja läheduses asuv suur autotee) ning kasside väljaheidet liivakastis. Ettepanekuna toodi välja mitmeid nutikaid lahendusi, mis aitaksid õnnetu mänguväljaku muuta kasutuskõlblikumaks, nii et see võiks lastele tulevikuski veel pikalt rõõmu pakkuda.

Teises töös analüüsisid ühe lasteaiaühma lapsed nende kodukohas kättesaadavaid teenuseid ning nende ühistööst paistis välja selge piirkondlik ebavõrdsus. Lapsed kurtsid, et näiteks Kuremäel ei ole perearsti ega kauplust ja Illukal puudub lastele sobiv ujula. Poiste jaoks oli oluline märkida, et puudub autoremonditöökoda ning tüdrukud leidsid, et vaja oleks ka kauplusi ja iluteenuseid pakkuvaid asutusi. Rõhutati ka, et ülekäiguradasid oleks vaja juurde teha.

Jõhvi vald

“Kose küla asub küll Jõhvi lähedal ja seal on mitmeid mänguväljakuid, kuid meil ei ole võimalik sinna iseseisvalt nt rattaga sõita, sest puudub ohutu kergliiklustee. Sellepärast soovime, et saaksime mängida oma külas. Loodame, et tulevane vallavanem ja teised ametnikud saavad leida võimaluse meile see ronimislinnak osta.”

Jõhvi vallast saatsid ideekorje konkursile oma ettepaneku Kose küla lapsed, kellest vanimad olid 13-aastased ja noorim 3-aastane. Ühiselt arvati, et kõigi unistuseks oleks ronimislinnak Kose külas aadressiga Metsa 9. Lapsed märkisid, et igas vanuses lastele sobiv ja erinevaid tegevusi pakkuv ronimislinnak kutsuks neid rohkem õues aktiivselt aega veetma, sest seal

oleks tore sõpradega koos olla ja mängida. Lisaks tõid lapsed välja, et Jõhvi linn on küll lähedal, kuid sinna minekuks puudub kergliiklustee, mistõttu pole lastel maanteed mööda jalgratastega sõita turvaline.

Laste unistuseks oleks, et neile leiduks meelepäraseid tegevusi nende enda kodukohas.

"Oleks tore, kui oleks rohkem mänguplatse, kus lapsed saavad turvaliselt mängida ja aega veeta." (Vanus 6 a.)

Kohtla-Järve linnast laekus konkursile kokku kuus tööd, millest suurem enamus sisaldas ettepanekuid sisukamaks ajaveetmiseks linnaruumis. Lapsed märkisid, et Kohtla-Järve linnas võiks olla rohkem mänguplatse ja et igas hoovis leiduks kiik ja batuut. Lisaks sooviti piirkonda jäähalli, veekeskust ja jänkumaja. Kaks 8. klassi õpilast tegid plakati, millel kujutasid probleeme oma kodukohas. Selles töös juhiti tähelepanu linna prügi probleemile, turvalisusele ja tänavavalgustuse puudumisele, kõnniteede kehvale seisukorrale, halvale õhukvaliteedile ning soovile vähendada autode kasutamist.

Narva linn

Narva linnast esitati ideekorje konkursile kokku kaks tööd 5- ja 9-aastaste laste poolt. Mõlemad olid seotud turvalisusega linnaruumis. Esimeses kurdeti Narva viadukti teekatte väga halvas seisukorra pärast, mistõttu see pole läbitav ei tõukeratastega ega lapsevankritega ning liiklejatel on oht komistada ja kukkuda. Teine töö tõi esile probleemi puuduva tänavavalgustusega. Laps osundas, et piirkonnas liigub palju inimesi, sh lapsi, ning pimedal ajal valgustamata teelõigul liikuda on väga ohtlik.

Pandi ette, et omavalitsusel tuleks leida vahendeid teekatte seisukorra parandamiseks ning tänavavalgustuse lisapostide paigaldamiseks.

Narva-Jõesuu linn

Narva-Jõesuu linnast esitas ideekorjele oma ettepaneku 13-aastane laps, kes tõi välja, et temal ei ole oma kodukohas piisavalt võimalusi aktiivseks vaba aja veetmiseks. Ta arvas, et Narva-Jõesuu laste elu aitaks paremaks ja põnevamaks muuta üks madalseiklusrada, mis oleks lastele tasuta. Töö autoril on ka sobiv koht raja loomiseks välja mõeldud: see võiks tulla Narva-Jõesuu parki või mere äärde.

Sillamäe linnast esitas oma tööd ideekorje konkursile kuus aktiivset 10-aastast, kes kõik töid välja erinevaid puuduolevaid vaba aja tegevusi või teenuseid. Kolm last soovis Sillamäele üht suurt kaubanduskeskust, mis teeks elu lihtsamaks: siis poleks vaja poodlemiseks Narva sõita ja seal oleks ka tore koos sõpradega aega veeta. Veel kurtvastati, et Sillamäel ei ole selliseid söögikohti, millest teismelised unistavad, näiteks McDonald's, mis pakuks teismelistele meelepärast toitu ja lastele põnevaid mänguasju. Üks lastest märkis, et nende linnas on puudu pood nimega Roba, mille tootevahlikust võib leida kaluritele ja jahimeestele vajalikke tooteid ning matkatarbeid. Lisaks keskendus üks töö sellele, et lapsed veedavad liiga palju aega telefonis ning kui Sillamäel oleks mängutuba, siis tegutseksid lapsed hoopis seal ja unustaksid telefonid.

JÕGEVA MAAKOND

Jõgeva maakonnast esitati ideekorjele 11 tööd. Laste vanused jäid vahemikku 6-9 eluaastat. Enim töid laekus Mustvee vallast ning populaarseimateks teemadeks olid vaba aja tegevused ja turvalisus kodukohas. Laste soovidest vaba aja tegevuste kohta

järledus ka piirkondlik ebavõrdsus ning laste vähesed võimalused tegeleda soovitud huviharidusega.

Lapsed tundsid Mustvee vallas puudust ujulast, kus saaks aktiivselt veeta vaba aega koos peredega ning tegeleda ujumistreeningutega. Kolmel juhul juhiti vallajuhtide tähelepanu ohtlikele lagunenud hoonetele, nagu näiteks Marati hoone Mustvee linnas. Ohtliku kohana toodi ka välja Mustvee kultuurimaja taga olev sild, mille puitlauad on mädanenud, mistõttu see on seetõttu muutunud ebaturvaliseks. Ka Tammispää külas märkas üks 9-aastane laps ohtlikku katkist silda, mis ohustab tema tavapärasest jalgarattasõitu.

Kaks last kurtsid, et napib tegevusi ajaveetmiseks vabas õhus. Nad tegid ettepaneku rajada piirkonda mänguväljakuid. Jõgeva linna kultuurikeskuse juures on mänguväljak olemas, kuid 6-aastase lapse sõnul jääb see liiga väikeseks. Õhtuti on väljak ülerahvastatud ning kõik soovijad sinna mängima ei mahugi. See näitab selgelt, et lastel on suur soov rohkem õues viibida ja aktiivselt oma vaba aega veeta, kuid neil puuduvad selleks sobivad võimalused.

Jõgeva linn

Jõgeva linnast kirjutas ideekorjele oma kodukoha märkamisest 6-aastane laps, kelle töö pealkiri ilmestab hästi murekohta: "Mina enam ei mahu siia". Nimelt kirjeldatakse kohalikku mänguväljakut, mis meeldib paljudele, kuid on liiga väike. Paraku on ta selles piirkonnas ainus. Kuna kõik soovijad ära ei mahu, tunnebki osa end kõrvalejätetuina.

Lapse ettepanekul peaks mängualasid olema piirkonnas rohkem, et kõigil lastel oleks võimalus veeta oma vaba aega aktiivselt ja vabas õhus.

Mustvee vald

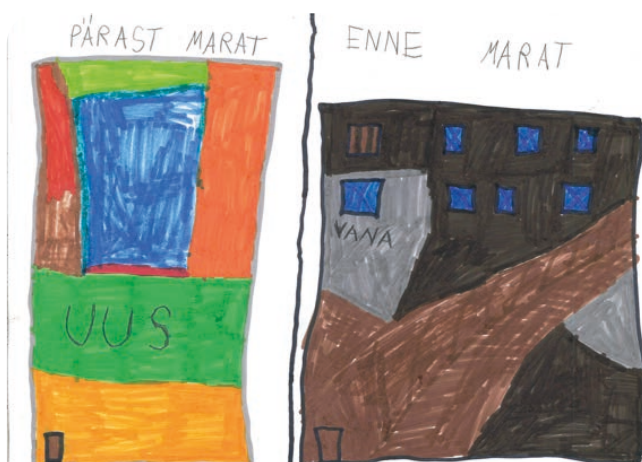
"Paljud lapsed käivad pargis aga neil pole seal kuskil mängida." (Vanus 9 a.)

"Uue tervisekeskuse juures on üks vana hirmus lagunenud maja. Kui pimedas kõndida mööda sellest, tekib kõhe tunne." (Vanus 9 a.)

Mustvee valla kohta saadeti ideekorje konkursile kokku 10 tööd. Teemadelt jagunesid need täpselt pooleks: viies toodi välja erinevad laste turvatunnet mõjutavad murekohad ning viis keskendusid laste soovidele tegeluseks vabal ajal. Laste turvatunnet ohustasid piirkonnas lagunenud ja ohtlikud hooned ning kahel juhul ka katkised sillad. Vaba aja tegevustest soovis kolm last ujulat, et osaleda ujumistreeninguts ning kahel juhul sooviti mänguväljakut, mis võimaldaks aktiivselt veeta oma vaba aega.

JÄRVA MAAKOND

Järva maakonnast esitati neli tööd. Kõik nad tulid Türi vallast lastelt vanuses 8-12 aastat. Kõikide ühiseks jooneks oli tähelepanu juhtimine puuduolevatele teenustele. Muuhulgas toodi välja, et igal lapsel peaks olema võimalus käia meelepärases huviringis, kuid kahjuks nende kodukohas selliseid võima-

lusi ei ole või jäävad lapsed huviringidest välja seetõttu, et nende vanematel ei ole selleks piisavalt raha.

Türi vald

"Me arvame, et kõik lapsed peaksid saama käia huviringis, mis neile meeldib. Mõni tahab mängida pilli, teine jalgpalli, kolmas joonistada või teha robotikat. Aga mõnel perel ei ole selleks raha ja siis jäävad lapsed sellest ilma. See on kurb, sest huviringis käimine teeb tuju heaks, aitab uusi sõpru leida ja õpetab palju kasulikku." (Vanused 10 a ja 12 a.)

Türi vallast laekus ideekorje konkursile neli tööd, mis kõik puudutasid laste hinnangul piirkonnas puuduolevaid teenuseid. 8-aastased lapsed märkisid, et kuna Türi on roheline kevadpealinn, siis võiks seal olla ka loomaaed - selline, kus loomad oleks hea olla. Lisaks mainiti, et kuna Türi vapil on õun, siis võiksid kohalikud hakata tootma õunamahla ja korraldama igal sügisel õunafestivali. Üks laps arvas, et Türi võiks kerkida Järvamaa kõige kõrgem

maja, milles oleks ka lift. Lift on oluline selleks, et inimesed, kes enam treppidest käia ei jõua, saaksid selles majas elada ja töötada.

Kaks last, 10- ja 12-aastane, esitasid ühistöö, milles juhtisid tähelepanu laste ebavõrdsetele võimalustele osaleda huvihariduses. Nad tõid välja, et igal lapsel peaks olema võimalus käia endale meelepärases huviringis, kuid vahel võib huviringist eemalejäämine olla tingitud sellest, et perel ei ole selleks piisavat raha. Lapsed rõhutasid, et huviringides osalemine on väga vajalik - teeb tuju heaks, aitab uusi sõpru leida ning õpetab palju kasulikku. Laste ettepanekuks oli, et Türi vald koostöös kohalike ettevõtete ja elanikega võiks aidata maksta laste huvihariduse eest.

LÄÄNE MAAKOND

Lääne maakonnast esitati kolm tööd Lääne-Nigula vallast ning Haapsalu linnast. Laste vanus oli 11 aastat ning tööd valmisid nii üksikautorite poolt kui grupitööna. Lapsed tundsid vajadust ronimisplatsi, WC ja taaraautomaadi järele ning nägid ohtu parandamist vajavas sillas.

Lääne-Nigula vald

"Taeblas on lastel igav ja sellepärast mõned lapsed käivad isegi pättusi tegemas nt lasteaeda tungivad sisse ning panevad vahel midagi põlema. Mina olen mõelnud et Taeblas võiks olla mingi suur ronimist plats kus on erinevad ronimis rajad ja on huvitav olla (aga kaamerad peavad seal olema et keegi pättust ei teeks) nt kus on kiik liumägi liivakast ja võib ka nt suvel sünnipäeva pidada katta lauda ja mängida et lapsed saaksid omavahel sõbrustada ja et lapsed ei kiusaks kedagi ja et üldse oleks huvitav suvel, talvel ja kõikidel aastaaegadel ja see on aastaid olnud et lastel on igav ja nad hakkavad lollusi tegema." (Vanus 11 a.)

Lääne-Nigula vallast laekus ideekorje konkursile kaks tööd, mis arvustasid keskkonda, vaba aja kasutamist ja vajadust puuduva teenuse järele. 11-aastane laps kurtis, et Orul on teater, Ristil padeliväljak, aga Taeblas pole mitte midagi. Ta sooviks, et ka sinna midagi toredat tehtaks. Lisaks tõi kolm last välja, et Pürksis võiks olla taaraautomaat.

Haapsalu linn

Haapsalu linnast laekus ideekorje konkursile üks töö, mis puudutas keskkonda ja turvalisust. Selles tunneb laps puudust Väikese Viigi ujumiskoha vahetus läheduses olevast WCst. Lisaks arvab ta, et tuleks ära parandada sild, millelt lastele meeldib vette hüpata.

LÄÄNE-VIRU MAAKOND

Lääne-Viru maakonnast laekus ideekorjele kokku 13 laste ja noorte tööd: kolm Tapa vallast, üheksa Viru-Nigula vallast ja üks Vinni vallast.

Kõige enam soovisid lapsed ja noored rohkem erinevaid võimalusi vaba aja veetmiseks. Leiti, et praegu neid napib, olemasolevatest ei piisa. Välja toodi lagunenu mänguväljak, uuendust vajav staadion ja puudused jõusaalis. Lapsed soovisid ajaveetmiseks kossuplatsi, uut mänguväljakut, kiikesid.

Laekunud töödest kuus olid looduse- ja keskkonnateemalised. Nuriseti maas vedele-va prügi, puuduva tänavavalgustuse ning halva ligipääsetavuse pärast. Sooviti rohkem kergliiklusteid ja olemasolevate parandamist, juhiti tähelepanu ohtlikule Kronkskaldale, kust võib libedaga alla kukkuda ning tehti ettepanek paigaldada pinkide kõrvale prügikastid, et vähendada looduse reostamist.

Laste ettepanekud murekohtade parandamiseks sisaldasid huvitavaid ideid. Muuhulgas oldi nõus ise appi tulema oma ettepanekuid ellu viima ning – kogu klassiga – tegelema heategevusega.

Tapa vald

"Meie arvates on meie koolitee ohtlik. Aastate jooksul kasvavad puud on juurtega lõhkunud silutise. Selle tagajärjel on paljud kukkunud. Seal ei saa tõukerattaga ja jalgrattaga sõita." (Vanus 12a.)

Tapa vallast laekus ideekorjele kolm tööd: kaks grupi poolt koostatud ning üks individuaalne. Osalenud laste vanus oli 4 kuni 15 aastat. Töodes tehti ette-

panekud rajada kaasaegne mänguväljak või uuendada olemasolevaid, parandada liiklusohutust ja rajada riskivaba koolitee. Näiteks toodi välja kõrgendatud ülekäigurada, tõstetud ristmik sõidukiiruste alandamiseks ning lisamärgistus ja -valgustus.

Viru-Nigula vald

"Vähe tegevusi, peaaegu pole kohvikuid, kinosid, erinevaid huvitavaid tegevusi millega noored võiksid tegeleda kui jalutavad õues, linnas on igav. Kunda rannas on ka igav, varem rannas olid suured kiigud aga ka neid pandi ära, nüüd ka rannas on igav." (Vanus 15 a.)

"Meie mure on see, et Kronkskaldal on väga lihtne alla kukkuda ja surma saada. Kronkskaldal on mõne ilma kohta väga libe ja kui sealt alla kukkuda, siis on väga suur võimalus ära surra. Seal ei ole ühtegi silti, mis hoiataks inimesi. Ma olen kuulnud, et sealt on väga palju inimesi alla kukkunud." (Vanus 12 a.)

Viru-Nigula vallast laekus üheksa tööd, mille koostanud lapsed oli vanusevahemikus 12-15 aastat. Tööde hulgas oli nii üksikute laste märkamisi kui ka grupi poolt koostatuid.

Toodi välja teede halba olukorda, puuduvaid kõnni- ja kergliiklusteid, vähest tänavavalgustust ning mitmeid lõhutud mänguväljakuid. Lapsed juhtisid tähelepanu linnaruumis valitsevale prügiprobleemile ja pakkusid lahendusena välja, et tuleks paigaldada pinkide kõrvale prügikaste. Veel soovisid noored jõusaali modernsemat varustust, uut mänguväljakut ja staadioni parandamist. Lapsed leidsid, et nende kodukohas puudub korvpalliplats ning selle valmistamisel ollakse nõus ka ise kaasa lööma. Suurt muret valmistas lastele Kunda Kronkskallas, kus on viletsama ilma korral oht alla kukkuda. Selle probleemi lahendamiseks on noored nõus alustama heategevust ja ehitama käsipuu.

Vinni vald

"Mõnikord on ka tunne, et keegi on varjus, sest nii pime on. Valgus teeks tänava turvalisemaks ja sõbralikuks kõigile. Siis ei peaks lapsed ja vanemad kartma koju kõndida, kui juba hämar on. Oleks tore, kui pandaks uued tänava valgused, mis põlevad terve tee ulatuses. Siis oleks meie kodukoht palju ilusam ja kindlam ka pimedal ajal." (Vanus 12 a.)

Vinni vallast saadeti ideekorjele 12-aastase lapse töö. Tema sooviks on saada oma kodukohta rohkem tänavavalgusteid, sest õhtuti on raske näha, kuhu astud ning jalkääd ei paista autodele silma. Laps muretseb ka metsades ja kooli ümbruses vedeleva prügi pärast, ja selle eemaldamiseks on ta ise nõus korraldama tiimidega koristamise.

PÕLVA MAAKOND

Põlva maakonnast esitati kaks tööd Põlva valla lastelt vanuses 8 kuni 13 aastat. Selle piirkonna tööde ühiseks jooneks oli tähelepanu juhtimine turvalisuse parandamiseks.

Põlva vald

“Peale tunde lähme poodi ja kardame sealt üle tee minna, suured rekkautod kihutavad ka seal. Autojuhid ei taha alati meile teed anda seal. Talvel on teel veel lumehanged, mis omakorda piiravad nähtavust. See on väga ohtlik teelõik, seal on olnud juba järske pidurdusi.” (Vanus 8 a.)

Põlva vallast pärit töödes muretsesid lapsed piirkonnas nappiva turvalisuse pärast. Esile toodi kulunud ülekäigurada, kus nähtavust piirab kivimüür, samuti pargi vilets valgustus. Hämaruse saabudes on sealviibimine hirmutav ja ebaturvaline. Õhtusel ajal on park lausa kottpime. Valgustus on aga väga oluline kasvõi seetõttu, et sellele alale jäävad laste mänguväljak, seikluspark ja ka koolitee.

PÄRNU MAAKOND

Pärnu maakonnast laekus kuus tööd. Nendest kaks tööd olid Lääneranna vallast ning ühega esinesid Häädemeeste vald, Kihnu vald, Saarde vald ja Põhja-Pärnumaa vald.

Noored pidasid oluliseks vaba aja veetmise võimalusi ja turvalisust nende kodukohas.

Näiteks sooviti rulaparki, mänguväljakut, külakiike ning male-kabe platsi. Ohtudena nimetati puuduvaid võimalusi tee turvaliseks ületamiseks ja valgustamata teelõike. Töös, mille autoreiks oli grupp äsja juhiload saanud noori, tunti muret autojuhte häirivate halva nähtavusega kohtade pärast.

Lääneranna vald

"Rulapark oleks lastele ja noortele hea, sest see oleks turvaline koht, kus sõita ja harjutada, see annaks võimaluse rohkem aktiivselt liikuda ja sportida, see aitaks arendada tasakaalu, koordinatsiooni ja vastupidavust, seal saaks koos sõpradega aega veeta ja uusi tutvusi luua, see motiveeriks rohkem õues olema ja vähem ekraani taga istuma, uute trikkide õppimine annaks enesekindlust ja saavutustunnet, rulapark tooks rohkem elu ja tegevust Varblasse ning kutsuks siia ka lapsi teistest küladest, nii et lapsed saaksid rohkem koos mängida ja sõbruneda. Arvan, et rulapark oleks hea nii lastele kui ka noortele ning muudaks meie kodukoha palju toredamaks ja noorte sõbralikumaks." (Vanus 9 a.)

Lääneranna vallast laekus kaks individuaalset tööd lastelt vanuses 9 ja 12 aastat. Ühes tehti ettepanek rajada Varblasse rulapark. Autor lootis, et kindlasti mõtleb vald midagi välja, sest seal peaksid päris targad onud ja tädid koos olema. Teise töö autor muretses selle pärast, et teelõik Jetoili tanklast kuni esimeste elumajadeni on valgustamata ja seda on kõhe üksinda läbida. Autor soovitas sinna lisada tänavavalgusteid.

Häädemeeste vald

"See on väga populaarne koht, kus igapäev käib palju inimesi, vaatetorni all on hea piknikut pidada ja ilusat metsa nautida, aga lapsed vajavad lõbusat ronimise ja kiikumise kohta." (Vanus 7 a.)

Häädemeeste vallast saatis ideekorjele oma töö üks laps. 7-aastane tüdruk tundis Rannametsa vaatetorni juures puudust mänguväljakust, kus oleks kihvtid kiiged, liumäed ja rohimisvõrk. Veel arvas ta, et vanematele võiks sinna istumiseks paigaldada pingid.

Kihnu vald

"Teisel pool teed asub Kihnu kirik, mida külastavad sageli Kihnu saare külalised. Lasteaed ületab teed sageli minnes jalutuskäikudele lasteaia lähedal asuvasse metsa." (Vanus 5 a.)

Kihnu vallast laekus ideekorje konkursile üks töö, mille koostasid Kihnu kooli lasteaiaühma lapsed vanuses 2 kuni 7 aastat. Nende mureks oli lasteaia esine sõidutee, mille ületamine pole

kaugeltki ohutu. Nad leiavad, et ülekäigurada annaks juurde turvalisust liikluses nii kogukonnale kui ka Kihnu külastele.

Saarde vald

Saarde vallast saatis ideekorjele oma töö kolm 18-aastast hakkajat noormeest. Äsja juhilubade omanikeks saanuina olid nende mureks halva nähtavuseda teelõigud. Nad tõid välja, et linnas liigeldes on kohati lausa kummaline tunne: tee keerab äkki ära, nähtavus kaob või mõni märk on puude taga peidus. Just nende kohtade märkamiseks ja märkimiseks koostasid nad AAA ehk algaja autojuhi aruande.

Põhja-Pärnumaa vald

Põhja-Pärnumaa valla kohta laekus üks töö, mille koostasid õpilasesinduse noored vanuses 14 aastat. Nende mureks olid vaba aja veetmiseks napivad paigad. Tehti ettepanek rajada alevi sissesõidu juurde "ringikas", kus oleks palkidest külakiik, grillimismajake puidust laudade ja toolidega ning suur male-kabe plats ringika keskel. Kuna noored ise tegelevad näitlemise, tantsu ja lauluga, tahaksid nad seal ka esineda. Nad on valmis asjaga ise tegelema ja soovivad, et kohalik omavalitsus leiaks võimaluse seda ettevõtmist rahaliselt toetada.

RAPLA MAAKOND

Rapla maakonnast esitati seitse tööd Kohila vallast, Märjamaa vallast ning Rapla vallast. Osalenud laste vanus oli 2 kuni 15 aastat. Oli nii üksikuid töid, paaristöö kui ka grupid. Lapsed tõid välja soovi mänguväljaku, kodukoha muuseumi, kardiraja, õuebatuudi, ronimisseina, väljõusaali, pallikasti ja tervisliku toidu automaadi järele. Murekohaks märgiti puuduv valgustus terviserajal, väsinud staadion, prügi kogunemine konteinerite juures maas ja puuduv kõnnitee.

"Hageri poe juures on prügi konteinerite juures maas, sest konteinerid on täis. Kui mõni siil selle kilepaki saab oma keha külge, siis ta võib ära surra." (Vanus 10 a.)

"Hageris ei ole kõnniteed. Siin sõidab palju veoautosi ja minul ja minu õel ei ole ohutu kõndida ega rattaga sõita. Kui õde õhtul jalutama läheb, siis olen mures,

sest tee on pime ja kuskil pole kõndida. Tahaksin väga turvaliselt jalutada ja rattaga sõita." (Vanus 10 a.)

Kohila vallast laekus ideekorje konkursile neli tööd, mis puudutasid keskkonda, vaba aega, turvalisust ja ligipääsetavust. 10-aastase tüdruku soov oli, et tehtaks kõnnitee, kus saaks turvaliselt jalutada ja rattaga sõita. Lapsed soovivad, et nen-

de kodukohas oleks mänguväljak, kus võib torust alla lasta ja sõpradega koos olla. Ühe lapse mureks oli konteineri juures maas vedelev prügi. Ettepanekuna tõi ta välja, et kui nähakse prügikonteinerit tõesti juba täis olevat, siis võetaks oma prügi koju kaasa, selmet see sinna samasse maha vedelema jätta.

Märjamaa vald

Märjamaa vallast laekus ideekorjele üks paaristöö. Kaks poissi arvasid, et Varbola lasteaia mänguväljakule, mis on avatud ka kogukonna lastele, võiks lisada pallikasti, mis sisaldaks erinevas suuruses ja raskuses palle erinevateks pallimängudeks. Nad leidsid, et selline täiendus pakuks lastele palju uusi võimalusi liikumiseks, koostööks ja mänguliseks õppimiseks. Ettepanekuna toodi välja soov saada kohalikult omavalitsuselt toetust pallikasti ja pallide soetamiseks, et pakkuda lastele rohkem võimalusi aktiivseks ja arendavaks liikumistegevuseks.

Rapla vald

"Kohalik omavalitsus võiks tihedamini meid külastada, mitte ainult õhtustel koosolekutel, vaid tulla kooli, küsida, uurida lastelt. Nii on võimalik leida kompromissi, kuidas ja mida saab teha. Lastel on teine pilk asjadele, täiskasvanud ei oska paljusid asju laste seisukohalt märgata." (Vanus 10 a.)

Rapla vallast laekus ideekorje konkursile kaks tööd: üks grupidöö ja teine individuaalne.

Kaiu, Kuimetsa kui ka Vahastu piirkonna lapsed leidsid, et nende kodukohas on puudu nii jõusaal kui välijõusaal, mänguväljak, õuebatuut, kardirada, koolis ronimissein, tervisliku toidu automaat ja kodukohamuuseum. Murekohana toodi välja puuduv valgustus terviserajal ning vana ja väsinud staadion. Laste arust on palju tegevusi ja uuendusi vaid keskuses (Rapla linnas) ning see teeb meele kurvaks.

11-aastane poiss tõi oma väga põhjalikus töös välja mõtisklused tänapäeva ühiskonnas väärtuste üle. Laps tõi välja, et muutunud väärtusruumis on katkised nii lapsed kui nende vanemad ja vajadus leida midagi, millele toetuda, on järjest suurenev. Töö autori jaoks on üheks toetumise kohaks kohalik Taubede kabel, mis kannab endas väärikat tausta ja on heaks võimaluseks rahu leidmiseks. Töö toob välja kabeli ajaloo, selle koha olulisuse ja mõtted kabeli taastamiseks.

SAARE MAAKOND

Saare maakonnast esitati ideekorjele kolm tööd lastelt vanuses 11 aastat. Tööd laekusid Saaremaa vallast ning olulisemaks teemadeks olid vaba aeg, ligipääsetavus ja turvalisus. Üks laps soovis, et Salme rannaparki toodaks tagasi karusell. Teise arvates võiks Suurnas olla kõnnitee, et maantee ääres liikumine oleks ohutum. Kolmas laps tundis puudust bussijuht Jutast.

Saaremaa vald

"Mu kodukohas Ansekülas oli vanasti buss, mis viis lapsi kooli. Juta oli see naine, kes viis Sõrve lapsi hommikul kooli oma bussiga. Kahjuks ta lõpetas selle ära. Sooviksin, et saaksime taas tema bussiga kooli minna, sest see tuli just kooliõpilastele sobival ajal ja hommikuti ei pidanud koolimajas kaua ootama." (Vanus 11 a.)

Saaremaa vallast laekus ideekorje konkursile kolm tööd, mis kõik sisaldasid mitmeid erinevaid murekohti ja ettepanekuid. Näiteks leidsid õpilased, et koolipäev võiks alata juba sellel õppeaastal kell üheksa hommikul. Lapsed nurisesid,

Mu kodukohas (Ansekülas) oli vanasti buss, mis viis lapsi kooli. Juta oli see naine, kes viis Sõrve lapsi hommikul kooli oma bussiga. Kahjuks ta lõpetas selle ära. Sooviksin, et saaksime taas tema bussiga kooli minna, sest see tuli just kooliõpilastele sobival ajal ja hommikuti ei pidanud koolimajas kaua ootama.

et seoses Salme rannapargi uuendamisega eemaldati sealt karussell. Piirkonna noortele see aga väga meeldis ning kasutus oli suur, seega tahaksid paljud karusselli tagasi. Ühe lapse soov oli, et Suurnast mööda Mustjala- Kihelkonna – Tehumardi maantee äärt võiks rajada kõnnitee, et seal liiklemine oleks jalakäijale ohutu. Üks tüdruk tundis suurt puudust bussijuht Jutast, kes võiks taas koolilapsi transportima hakata.

TARTU MAAKOND

Tartu maakonnast esitati kuus tööd: Kambja vallast, Tartu vallast ning Tartu linnast. Oli nii üksikuid kui ka gruppitööd lastelt vanus oli 9 kuni 14 aastat. Sooviti skateparki, kõnniteed ja koerte jalutusparki, staadioni muutmist lastesõbralikumaks ning vajadust paigaldada ümbruskonda rohkem palli- ja prügikaste.

Kambja vald

Kambja vallast laekus ideekorjele kolm individuaalset tööd. Neis tehti ettepanekud skateparki, koerteparki ja uue mänguväljaku rajamiseks. 14-aastase tüdruku soov oli minna koerte jalutusparki mängima ja jalutama koeraga, kelle omanikul selleks aega ei leidu. See annaks noorele võimaluse teenida taskuraha. 9-aastane poiss sooviks

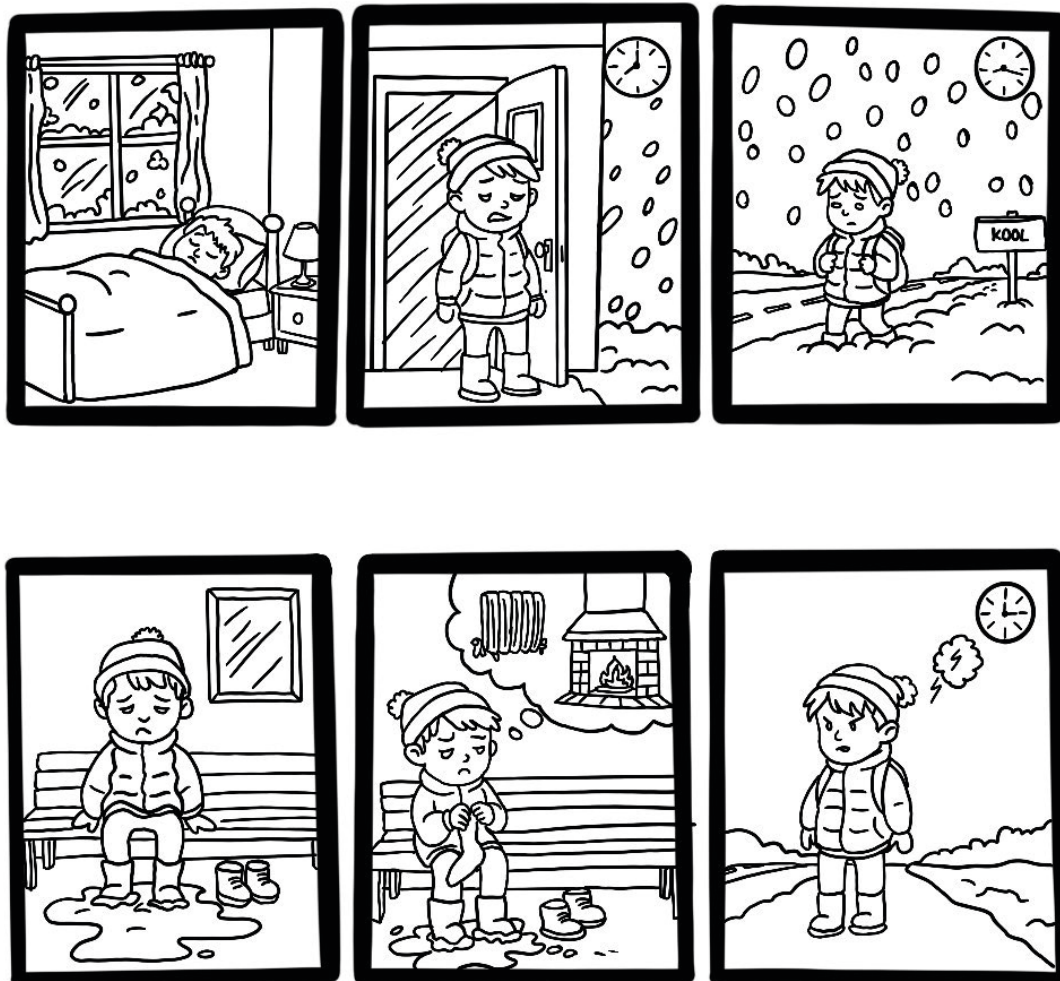

oma kodukohta skateparki, kus saaks trikke õppida ja sõpradega sportlikult kokku saada. Veel soovis üks 9-aastane tüdruk, et nende kodu lähedal oleks kogu valla laste jaoks mõeldud sportlik mänguväljak, kus saaks turnida, kiikuda ja batuudil hüpata.

Tartu vald

"Minu koolitee on üle kilomeetri pikk. See on täitsa korralik kergliiklustee otse maja juurest kooli juurde ja asub suure maantee ääres. Talvehommikutel on lumi kõnniteelt lükkamata. Just hommikul vara, kui peab kooli kõndima enne tundide algust. Peale minu on veel palju lapsi, kes seal teel kooli ja koolist koju kõnnivad. Kooli jõudes on meil jalad ja jalanõud märjad, sest vahepeal on lumi lausa põlvedeni paks. Isegi korralikud jalanõud ei päästa." – (Vanus 13 a.)

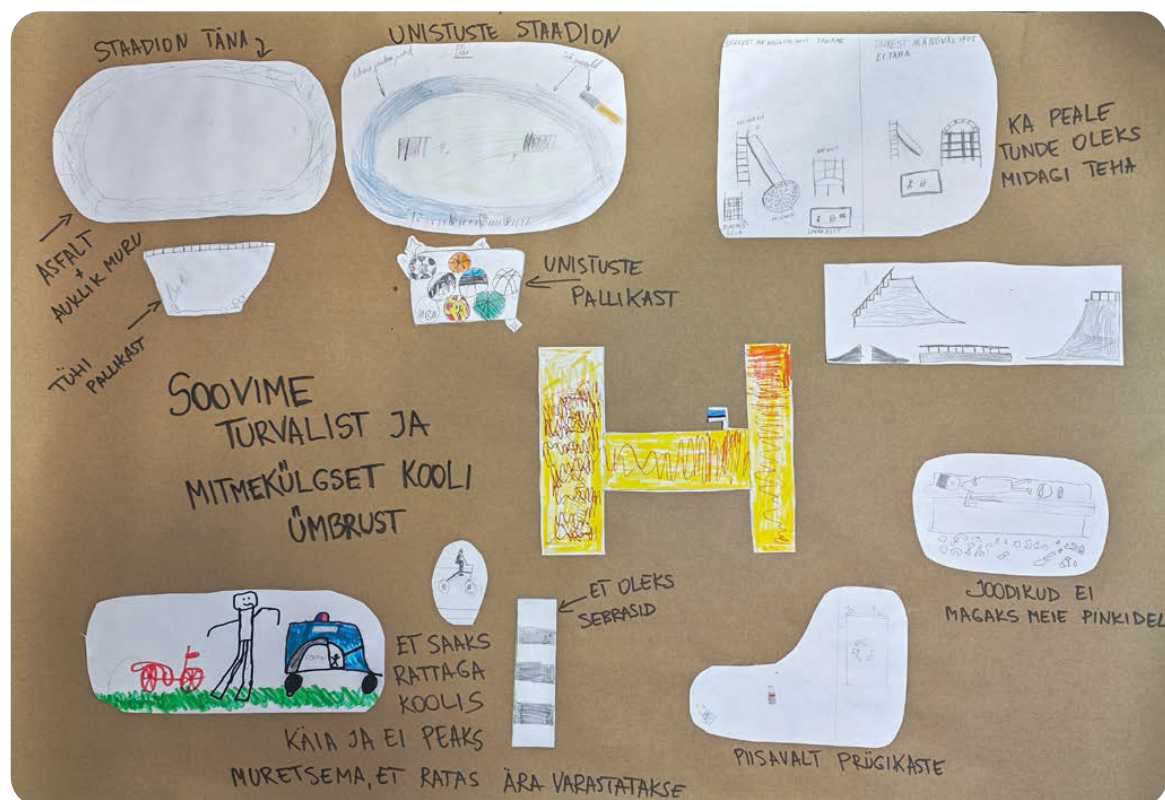
Tartu vallast laekus ideekorje konkursile üks töö, mis puudutas ligipääsetavust. Nimelt tunneb laps puudust hommikul lumest puhtaks lükatud teest. Peale tunde on

lumi lõpuks ära koristatud, kuid tema sooviks lumevaba teed juba enne koolipäeva algust. Ettepanekuna tõi ta välja, et sahk võiks kergliiklusteed puhastada hommikul enne seitset-kaheksat.

Tartu linn

“Kooli staadion võiks muutuda laste sõbralikuks, asfalt ei ole õige kate liikumistegevuste jaoks. Kadaka ja Anne tn ristmiku lähedal võiks olla sebra, sest lapsed käivad

nagunii sealt koguaeg üle aga see ei ole turvaline. Kooli juures oleva tiigi ümber võiks rohkem prügikaste olla. Ja pallikastides võiks olla erinevaid palle, et õues nendega mängida.” (Vanus 10 a.)

Tartu linnast esitati ideekorjele kaks tööd, mis mõlemad puudutasid piirkonnas turvalisuse puudumist. Näiteks toodi Purde tänava lõik Raua tänava ja Kalevi tänava vahel. Ülekäigurada üle Raua tänava on tehtud, aga sealt edasi kõnniteed ei vii. Ettepanek oli, et sinna tehtaks kõnnitee või kui seda ei saa, siis vähemalt hoiatusmärk „Jalakäijad teel“. Veel toodi välja Kadaka ja Anne tänava ristmik, millel võiks olla vöörada. Lapsed ületavad seda ohtlikku lõiku pidevalt.

Muret teeb lastele ka kooli staadion, kus asfalt ei ole õige kate liikumistegevuste

jaoks ning vajaks kindlasti lapsesõbralikuks muutmist. Üks laps tõi esile, et kooli juures oleva tiigi ümber võiks rohkem prügikaste olla. Veel tundis ta puudust erinevatest pallidest pallikastides, et õues nendega mängida saaks.

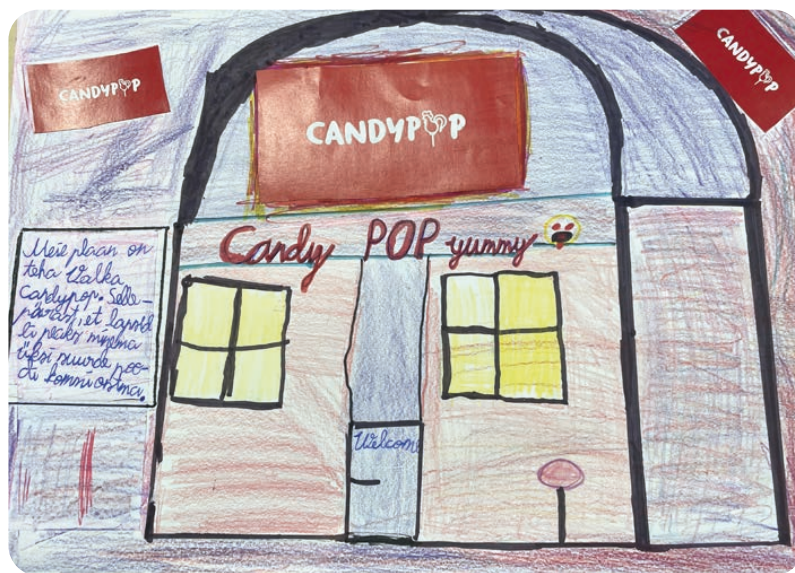
VALGA MAAKOND

Valga maakonnast esitati 14 tööd: kõik Valga valla lastelt vanuses 3 kuni 10 aastat. Tööde hulgas olid nii üksikud kui ka grupitööd. Enim puudutasid need turvalisust, vaba aega ja puuduolevat teenust.

Noored tundsid puudust erinevatest kohtadest, kuhu võimalusel pere või sõpradega minna saaks. Lapsed soovisid oma kodukohta veeparki, pitsakohvikut, itaalia restorani, Titanicu muuseumi, mänguväljakut, McDonalds'it ja Candy POP poodi. Veel töid lapsed välja vajaduse ülekäiguraja, tänavavalgustuse ja vanade majade lammutamise või taastamise järele.

Valga vald

"Koolil võiks olla oma buss, mis viib ja toob lapsi kooli. Buss võiks käia ka õppekäikudel ja võistlustel. Bussil võiks olla kooli nimi ja värviline kujundus, et kõik teaksid, et see on Valga Põhikooli buss. Buss aitaks, et keegi ei hilineks ja kõik saaksid koos sõpradega turvaliselt kooli tulla. Nii oleks koolitee rõõmus ja kindel iga päev." (Vanus 9 a.)

"Valgas on palju Itaalia fänne, seega võiks mõelda, et selline restoran tuleks ka Valga. Siin võiks korraldada Itaalia õhtuid, pakkuda maitavat pitsat, pastat, et kõik Itaalia sõbrad saaksid rõõmu tunda. See oleks tore koht, kus pere ja sõbrad saaksid koos toredalt aega veeta." (Vanus 9 a.)

"Soovin, et Valga ja Valka oleksid nagu üks linn, kus kõik saavad vabalt ühest kohast teise minna. Nii saaksime rohkem sõpru, ühiseid üritusi ja veelgi toredama kodulinna kõigile." (Vanus 9 a.)

Valga vallast laekus ideekorje konkursile 14 tööd. Kõik nad puudutasid erinevaid probleeme ja puudusi laste kodukohas. Üks poiss tõi esile suure puu, mis kasvab ristmikul ning teeb seal liiklemise ohtlikuks. Tema soov on, et kõik saaksid turvaliselt sõita ja jalutada ning et tänavad oleksid valgustatud ja ohutud. Ühe poisi suur soov oli, Valga ja Valka oleksid nagu üks linn, mille vahel valitseksid head suhted.

Ebaturvaliseks pidas üks laps lagunenu maju, mida on tema linnas palju. Lapsed käivad nendes mängimas, mis on ohtlik, kuna seinad ning katus võivad kokku kukkuda. Ta soovib majad kas korda teha või lammutada ning nende asemele rajada näiteks mänguväljaku või pargi. Poisi sõnul võiks kogukond appi tulla, et ümbrus oleks puhas ja ilus. Teise lapse

mureks oli Karja tänava ristmik, kus pole ühtegi ülekäigurada ega liiklusmärki, mistõttu on tema koolitee ohtlik ja ta pelgab teed ületada. Seoses turvalisusega oma kodutänaval tõi üks 9-aastane tüdruk välja soovi tänavavalgustuse järele, et tal oleks julgem ja turvalisem trenni minna.

Suur osa laste töödest puudutas vaba aega ja puuduvat teenust. Valga maakonna lapsed soovisid oma

kodukohta erinevate atraktsioonidega veeparki, pizzapoodi koos hubase süügikohaga, itaalia restorani, Titanicu muuseumi, MCDonalds'it ja Candy POP poodi. Ühe väikese poisi soov oli saada Uniküla keskusse mänguväljak, kus võiks ronida, kiikuda, joosta ja koos teistega mängida. Kolm tüdrukut soovisid, et Valga Põhikool

lil oleks oma koolibuss, mis viiks ja tooks lapsi kooli, õppekäikudele ja võistlustele. Nende sõnul oleks buss vajalik seetõttu, et keegi ei hilineks ning et kõik saaksid koos sõpradega turvaliselt kooli tulla.

VILJANDI MAAKOND

Viljandi maakonnast esitati ideekorjele kolme lapse tööd vanusega 3 kuni 17 aastat. Tööd tulid Viiratsi vallast, Mulgi vallast ning Viljandi vallast. Olulisemateks teemadeks olid vaba aeg, keskkond ja turvalisus. Üks laps soovis, et üle kümne aasta vanune mänguväljak läbiks uuenduskuuri. Teise lapse arvates oleks tänavatele vaja rohkem prügikaste ning kahe tüdruku sooviks oli turvaline kergliiklustee rattaga või jalgsiliiklemiseks.

Viiratsi vald

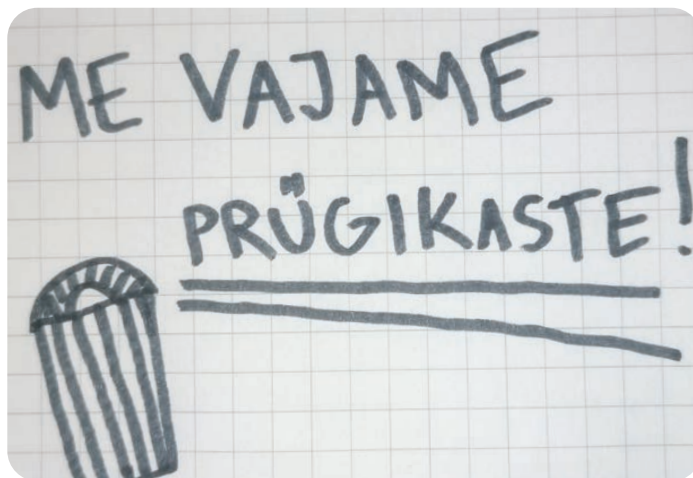
Viiratsi vallast tuli ideekorjele ühe lapse töö. 3-aastase lapse soov oli, et Viiratsi alevikus Ristiku tänaval asuv vana ja väsinud mänguväljak saaks parandatud või uuendatud. Talle meeldiks, kui ümbruskaudsetel lastel oleks turvaline ja vahva mänguplats, kus lustida.

Unustusse vajunud ohtlik mänguväljak

Mulgi vald

"Tuleks paigaldada prügikaste juurde tänavatele. Ka mina ise käin iga õhtu jalutamas ja vahel ostan poest kommi kaasa ja kui pakk tühjaks saab, siis on päris tüütu sellega kõndida teise linna otsa, et prügikastini jõuda." (Vanus 17 a.)

Mulgi vallast laekus ideekorjele ühe 17-aastase noore töö. Tema murekohaks oli prügikastide vähesus Karksi-Nuias, mistõttu seal vedeleb palju prügi tee ääres maas ja muruplatsidel. Noore sõnul on kodukandis paar prügikasti Coopi juures ning kooli ees, veel üks surnuaia kõrval. Tema leiab, et prügikaste oleks vaja juurde ning tõi ettepanekuna välja nende paigaldamise tänavapostide külge.

Viljandi vald

Viljandi vallast esitati ideekorjele üks paaris-töö, mille autorid, 9- ja 13-aastased tüdrukud, soovisid pikemat turvalist kergliiklusteed Saarepeedi-Viljandi suunas. Nende arvates annaks see rohkem võimalusi rattaga liiklemiseks või jalgsi kõndimiseks.

VÕRU MAAKOND

Võru maakonnast laekus kaheksa tööd lastelt ning noortelt. Kõik need esitati Võru vallas lastelt vanuses 7 kuni 16 aastat. Noored tunnevad, et nende kodukohas jääb võimalusi tegutsemiseks sageli väheks. Nende arvates pole piisavalt kohti, kus sõpradega aega veeta, sportida või uusi oskusi arendada. Noorte ettepanekud ulatuvad skatepargi ja uuendatud korvpalliplatsi rajamisest kuni kohvikute, kaubanduskeskuse ja huviringide loomiseni.

Võru vald

"Paljud noored tunnevad, et neil pole oma kodukohas midagi teha. Selle parandamiseks võiks olla rohkem noorteüritusi, kus saaks koos aega veeta ja uusi sõpru leida. Samuti oleks vaja rohkem kohvikuid ja paremaid poode- näiteks uus kaubanduskeskus... Lisaks oleks tore, kui oleks rohkem huvialasid, kus noored saaksid oma oskusi arendada." (Noored vanuses 16 a.)

"Oluline oleks, et Võru koolid ja kohalik omavalitsus panustaksid hariduse arendamisse, suurendaksid gümnaasiumikohtade arvu ja looksid rohkem koostöövõimalusi ülikoolidega. Siis tunneksid noored, et ka kodulinnas saab saada kvaliteetse hariduse ja ehitada oma tuleviku siinsamas." (Noored vanuses 16 a.)

"Mõnikord on see isegi üle kahe kilomeetri, mis on pikk maa kõndida, eriti lastel ja vanematel inimestel. Kui buss ei tule õigel ajal või peatus on liiga kaugel, on raske kooli, tööle või arsti juurde minna. Sellepärast oleks vaja rohkem busse, mis sõidavad just siis, kui inimesed neid vajavad." (Noored vanuses 15 a.)

Võru vallast laekus ideekorje konkursile kaheksa tööd, kõik erinevates suurustes rühmade poolt koostatud. Kõik olid väga eriilmelised, puudutasid mitmeid teemasid: vaba aeg, keskkond, ligipääsetavus, turvalisus, (huvi)haridus, kultuur jpm. Noored soovisid, et Võru vald korraldaks rohkem noorteüritusi, näiteks kontserte, filmiõhtuid ja spordipäevi. Veel tunti puudust noortepäraste kohvikute, puhkealade, kaubanduskeskuse, Meegomäel skatepargi ja uuendatud korvpalliplatside, huviringide ja võimaluse järele käia oma kodukohajärgses koolis.

Puiga põhikooli 1.-5.klassi laste mureks oli õueala, mis seisab tühjana, aga vajaks mänguala. Nad soovisid, et sinna rajataks mänguväljak. Veel tunti puudust võrkpalli- ja jalgpalliplatsist. Lisaks märgiti, et staadion on vana ja väsinud, maantee ületamine ohtlik, külapood likvideeritud ning kergliiklusteede valgustus võiks kesta öhtusel

ajal mitte kella kümne, vaid üheteistkümneni. Ka 6. klassi õpilased kaardistasid nende jaoks mitmeid olulisi probleeme: prügikastide ja kõnniteede puudumine, kompvekkide hinnatõus, koertega liikumise keeld mitmes paigas. Autojuhid ei lase lapsi õiges kohas üle tee, bussipeatused on kaugel ning et kool võiks alata hiljem kui kell kaheksa hommikul. Lapsed soovisid, et kodukohas oleks rohkem treenimisvõimalusi, töökohati, ülikool ning et lasteriided võiksid olla odavamad. Töökohtade, vaba aja tegevuste, edasiõppimisvõimaluste ja huviringide puudust tunnevad ka Puiga põhikooli 8. klassi õpilased, kelle sõnul paneb taoline olukord noori tundma, et nad ei saa siin end piisavalt arendada.

Puiga kooli 8. klassi õpilased nägid suurt probleemi Võrumaa sagedastes elektrikatkestustes, mida esineb peamiselt keeruliste ilmastikuolude ja vananeva taristu tõttu. Nende arvates on lahenduseks elektrivõrgu uuendamine ja töökindluse suurendamine, regulaarne liinikoridoride hooldus ja koostöö kohalike omavalitsustega. Teised noored leidsid, et Võru maakonnas on mõnes kohas keeruline bussiga sõita, kuna peatused jäävad kodudest liiga kaugele ja graafikujärgne liikumissagedus on hõredavõitu. Lahendusena nägid noored, et bussid võiksid hommikuti ja õhtuti käia tihedamalt või näiteks siis, kui neid tellitakse. Bussipeatused peaksid olema piisavalt turvalised, puhtad ja valgustatud, et seal oleks mõnus oodata ning bussipeatuseni võiks viia hea jalg- või rattatee. Noored leiavad, et parem ühistransport teeks Võru maakonna toredaks ja sõbralikuks paigaks, kus on hea elada nii lastel, peredel kui eakatel inimestel.

Veel leidsid 8. klassi noored, et nende kodukanti oleks vaja kohta, kus aktiivselt ja turvaliselt aega veeta. Praegu on linnas mitmeid mängutube väiksematele lastele, kuid vanematele noortele vanuses 12+ puudub sobiv paik, kus liikuda ja sõpradega koos olla. Nende sõnul on Kratikeskus juba liiga väike: paljud ei mahu torudesse ega leia seal endale piisavalt tegevust. Ettepanekuna tõid nad välja, et mingi vana hoone võiks muutuda kaasaegseks vabaaja- ja spordikeskuseks, mis sarnaseks Skyparkile. Seal võiks olla trampoliinid, ronimissein, väike rulapark, jõusaal ja tantsusaalid – koht, kus saab nii sporditrenne teha kui ka sünnipäevi tähistada.

**MÄRKA
OMA KODU –
KOHTA!**

Lastekaitse Liit °
Estonian Union for Child Welfare

lastekaitseliit.ee / liit@lastekaitseliit.ee